

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни — 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар кўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро жамғармаси

ВАТАН - БИЗНИНГ ҚИСМАТИМИЗ

Тошкентда Миллий мафкурани шакллантиришга бағишланган йиғилишда Президентимиз Ислон Каримов бу борадаги қатор вазифаларни олға сурдилар. Шу муносабат билан биз турли касб-кордаги бир гуруҳ юртдошларимиз билан суҳбатлашарканмиз, Президентимизнинг "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида..." китобида қайд этилган "Бу ёруғ оламда биз киммиз ва не бир сир-синоатмиз, қайққа қараб кетаямиз? Инсоният янги - XXI асрга қадам қўйганида бизнинг ўрнимиз қаерда ва қандай бўлади?" - деган саволларга жавоб изладик.

Рамозон ҚЎЗИЕВ - Тупроқшунослик ва агрохимия илмий-тадқиқот институти директори, биология фанлари доктори:

- Қишлоқ ҳўжалиги тараққий этмас экан, дастурхонимиз тўқин бўлмайди. Худди ана шунинг учун ҳам ушбу соҳада ишлаётганларнинг эътиқоди пок, маънавияти юксак бўлиши лозим. Акс ҳолда юртимизнинг унумдор тупроғини келажак авлодга соф ҳолда етказишга муваффақ бўлолмаймиз. Эътиқодсиз олим, эътиқодсиз ходим - мевасиз дарахт қабиридир. Ундан юртга фойда йўқ.

Биз божмандалик кайфиятига қаршимиз. Гарчанд давлат ҳисобидидаги тадқиқот институти бўлсакда, турли соҳалар ва йўналишларда қўшимча шартномалар тузиб, ҳам моддий, ҳам илмий қўдратимизни ошириб бораёламиз. Айни дамда ўтказилаётган илмий анжуманларимиз-

да Ўзбекистон

ва фалсафасига оид маърузаларга ҳам ўрин бераёламиз. Сабаби, ўзбекнинг тарихини билмай туриб зиёлиман, дейиш мумкин эмас. Биз мафкурамизнинг миллийлигига урғу берамиз. Зеро халқни-халқ, миллатни-миллат қилишга ҳизмат этадиган миллий мафкурагина халқларни бирлаштириб, қудратли қучга айлантиради. Бир мисол, истиқлолдан аввал рус олими В.В. Докучаев тупроқшунослик илмининг асосчиси дея ўқтирилди. Ҳолбуки ватандошимиз Абу Райхон Беруний 1000 йил аввал юртимизнинг иқлими, тупроқ тузилиши, тупроқни бойитиш усуллари ҳақида нодир хулосалар яратган. Демак тарихий ўтмишимизни англаб борар эканмиз ўзлигимизни тўлароқ англаймиз.

Файзулла МИРСОЛИХОВ -

"Матбуот - Бунёдкор" шўъба

корхонаси директори муовини:

- Корхонамиз 1997 йилда ташкил топган. Асосан уй мебелъ жихозлари ишлаб чиқарамиз. Хунарманд оиласида катта бўлганман. Машаққатли меҳнатдан сўнг "Баракалла, раҳмат" деган бир оғиз сўздан чарчоғинг ёзилади. Бизнинг мақсадимиз ягона - Ватанимизда обод этиш, турмушимизни яхшилаш. Биз ишлаб чиқараётган уй мебелъ жихозлари жаҳон андозаларидан асло кам эмас. Ўз миллий саноатимизни раванқ топтириш, юртимиз доғруғини ошириш асл мақсадимиздир. Ҳар бир ўтаётган кунни ганимат билиб ҳаракат қилиш керак. Зеро ўзимиз ҳаракат қилмасак, ташқаридан биров келиб ҳаётимизни яхшилаб бермайди.

БУТУННИНГ ГАП

Наталья КАЦЮ-

БА - 100-маҳсус

мактаб интернат маънавий-маърифий ишлар бўйича директор муовини:

- Бизнинг интернатда 216 та тақдир, 216 та қисмат камол топаяпти. Улар ватанимизнинг турли вилоятларидан. Биз ўқувчилар билан кечаси-ю кундузи биргамиз. Келажгимиз бўлган болаларимиз - маънавий соғлом бўлмас эканлар, мақсад - гоёлари нури бўлмас экан, улардан жамиятга наф йўқ. Бизнинг қундалиқ шиоримиз: "Халқ, миллат дардида дармон бўлиш". Тадбиркорлар, эл учун фидойи инсонлар дарғохимизга саховат ёрдамни кўрсатишяпти. Миллатидан қатъий назар, барчага баробар кўрсатилаётган меҳр миллий мафкурамизнинг асосидир. Ўзимизнинг собиқ ўқувчиларимиз ҳам бугунги кунда мустақил фирмалар, корхоналар очиб, юрт тараққиётига ҳисса қўшишяпти. Масалан, собиқ ўқувчимиз Аламов Радик ногиронларни ишга жойлаш ва ўқитиш бўйича грантга эга бўлиб "Паритет-А" фирмасини ишга туширди. Шу ўринда бизнинг юртдагидек инсонийлик ва меҳр-оқибат ҳеч қаерда бу қадар таркиб топмаганлигини қайд этгим келади. Миллий гоё ва миллий мафкура бугун болаларимизнинг безор, мурғак юракларидан жой олар экан, эртанги кунимизга ёруғ юз билан, ишонч билан кириб боришимизга шўбха қолмайди.

Отабек АҲМЕДОВ - Тошкент молия институти қошидаги солиқ лицейининг 11-синф ўқувчиси:

- Давримиз биз ёшлар олдига катта масъулиятлар қўяпти. Бугун биз киммиз ва эртага юрт

учун Ватан учун, дастгир бўла оламизми? - деган саволларга жавоб излаёламиз. Мустақиллик даври бизни аниқ ҳисоб-китобларга ўргатмоқда. Ўз илмимиз, айниқса иқтисодий соҳасидаги билимимиз ила юрт тараққиётига ҳисса қўшсак деймиз.

Мен "Зуқко иқтисодчи ёшлар" клубига аъзман. Бизга етук иқтисодчи олимлар иқтисод фани асосларидан дарс ўтадилар. Банк ва биржаларда амалий машғулотларда қатнашамиз. Солиқ тарихи жуда қадим замонларга бориб тақалади. Давлат тузумига қараб унинг шакли ҳам ўзгариб турган. Мовароуннахрда солиқ тизими Амир Темур ўрнатган қонунларга асосланган. Со-

лиқлар "хирож", "жузъ" ва "вазифа" шаклида олинган. Жамми маблағлар Кўксаройда жамланиб, сўғориш иншоотларини қуриш, савдо-сотиқни ривожлантириш, шаҳарларни обод этиш, илм-фани қўллаб-қувватлаш учун сарфланган. Айтмоқчиманки, миллатимизнинг тарихини ўрганар эканмиз, амалда уларга мос бўлмоққа интиламиз. Миллий гоё деганда юрт иқтисодини чуқур ўрганиб, уни раванқ топтиришга бор иқтидоримизни сарфлашни тушунам.

Суҳбатдош:
Ҳамдам ТҮЙЧИЕВ

ЯНГИЛИКЛАР,

ВОКЕАЛЪ ГЎҒУСИДА

● Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов 18 апрел куни Оқсарой қароргоҳида расмий ташир билан мамлакатимизда меҳмон бўлган АҚШ Давлат котиби Мадлен Олбрайтни қабул қилди.

Мулоқот чоғида томонлар Ўзбекистон - АҚШ муносабатлари, икки мамлакатнинг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва бошқа соҳалардаги алоқаларини янада ривожлантириш, халқаро ҳамда минтақавий хавфсизликка оид масалалар юзасидан ўзаро фикр алмашди.

● АҚШ Давлат котиби Мадлен Олбрайт Тошкентдаги Аёлларни соғломлаштириш марказининг очилиш маросимига иштирок этди. У маросимда сўзга чиқиб, мазкур марказнинг очилиши Ўзбекистон билан АҚШ ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик тобора ривожланиб бораётганининг ёрқин мисоли эканини таъкидлади. Америка Халқаро соғлиқни сақлаш иттифоқининг (АИНА) кўмаги билан ташкил қилинган тиббий марказ Ўзбекистон аёлларининг соғлигини янада мустаҳкамлашга ҳизмат қилади, деди у.

АҚШ Давлат котиби Тошкентдаги божхона коллежига ҳам ташир буюрди. Меҳмон коллеж ўқитувчилари ва талабалари ҳузурида сўзга чиқиб, Ўзбекистон раҳбариятининг давлат чегараларини мустаҳкамлаш, минтақада хавфсизлик ва барқарорлиқни таъминлаш борасида юритаётган изчил сиёсати ва саъй-ҳаракатларига юқори баҳо берди.

АҚШ Давлат котиби Ўзбекистон мусулмонлари идорасига ташир буюриб, муфтий Абдурашид Баҳромов билан учрашди.

● 20 апрел куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов Қозғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбаев, Қирғизистон Республикаси Президенти Аскар Акаев ва Тожикистон Республикаси Президенти Имомали Раҳмонов билан учрашди.

Ўзбекистон Президенти Ислон Каримов ташаббуси билан уюштирилган минтақавий ҳамкорлик ва Марказий Осиё мамлакатлари ўзаро муносабатларига оид масалалар муҳокама этилган ушбу учрашувда хавфсизлик мавзусига ҳам алоҳида эътибор қаратилди.

Музокаралар натижасида икки ҳужжат имзоланди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов ва Қозғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбаевнинг Қўшма баёноти икки мамлакат ўртасидаги муносабатларга соя солиш учун сўнгги пайтларда атайлаб тарқатилаётган айрим асоссиз миш-мишларга чек қўйса, тўрт мамлакат раҳбарлари имзолаган террорчилик, сиёсий ва диний экстремизм, халқаро уюшган жиноятчиликка қарши кураш ва минтақа давлатларига таҳдид соладиган бошқа хавф-хатарнинг олдини олишга қаратилган ҳамкорлик тўғрисидаги битим ҳар қандай ташқи таъсирдан ягона фронт бўлиб ҳимоиланишни кўзда тутди.

● Ўзбекистон Бадий Академиясининг марказий кўرғазмалар залида "Соғлом авлод учун" Халқаро хайрия жамғармаси, Миср Араб Республикасининг Ўзбекистондаги элчихонаси, Ўзбекистон Бадий Академияси, Бадий кўрғазмалар Дирекцияси ташаббуси билан "Меҳрибонлик" уйлари тарбияланувчилари бадий асарларидан ташкил топган "Камалат жило-си" номли кўрик-танлов ўтказилди. Кўрғазмада ёш рассомларнинг 100 та энг сара асарлари намойиш этилди.

Тантанани Ўзбекистон Бадий Академияси раиси Т. Қўзиев кириш сўзи билан очди. "Соғлом авлод учун" Халқаро хайрия жамғармаси раиси Ойиниса Мусурмонова Миср Араб Республикасининг Ўзбекистондаги элчиси, доктор Мамдуд Шавкий ёш рассомларга ўзларининг дил сўзларини изҳор этишди. Кўрик-танлов голиблари аниқланиб, уларга эсдалик совғалари топширилди. Шунингдек, йиғида иштирок этган барча болаларга совғалар улашилди. Санъат байрами тусини олган бу тадбир куй-қўшиқлар, рақсларга уланди, кўнгилларга қувонч бағишлади.

КАСБ-КОРИГА ВАФОДОРЛАР

Устоз... шу сўзни эшитганда, умрини шу сермашаққат касбга бахшида қилган меҳрибон, ширинсўз ўқитувчилар кўз ўнгимизда гавдаланади. Тошкент шаҳрининг С. Раҳимов туманидаги 323-бошланғич мактабда ҳам ўз касбини сеувчи, фидойи, жанкуяр устозларимиз жуда кўп. Улар ўзларининг улуг, машаққатли касбларига вафо қилиб ишлаб келмоқдалар. Лола Латипова, Раъно Мирзаева, Гул-

нора Қосимова, Мавлуда Дўстмуҳамедова, Дилбар Исанова, Гулнеҳра Носирова, Матлуба Султонова, Меҳри Абдуллаева, Раъно Абдусаломова, Гулноза Қодировалар эл-юртда обрў-эътибор топган устозлардандир.

Мапура ҚОБУЛОВА,
Тошкентдаги 323-мактабнинг ота-оналар кўмитаси раиси ва 35 нафар ота-оналар

ФАРЗАНДИНИГ ҚАЛБИГА ЙЎЛ ТОПА БИЛАСИМИ?

Яқинда бир танишимнинг 14 яшар ўғли билан суҳбатлашиб қолдим. Бола ота-онасидан аразлаб, уйига бормай қўйганига бир неча кун бўлган экан. Мен ундан буни сабабини сўрадим. Бола билан ўртамизда қуйдаги суҳбат бўлиб ўтди.

- Нега ўйларингга бормаяпсан, ахир ота-онанг қидириб юрибдику. Ким сени хафа қилди?

- Уйдагилардан хафа бўлдим.

- Нега?

- Улар мени кўнглимга ҳечам қарашмайди, мени ёмон кўришади.

- Йўқ, адашмасан, ҳеч қайси ота-она ўз фарзандини ёмон кўрмайди.

- Нимага унда ҳамма нарсага мени "айбдор" қилишади. Укам билан уришиб қолсак, сабабини ҳам сўрамасдан отам ҳар сафар мени уради. Шунинг учун кўпинча амаккимнига кетиб қоламан. Уларни мен қатори ўғиллари бор. Улар яхши болалар, биз бирга ўйнаймиз. Кеч-қурун амаккимидан келсам, отам яна сўқади, уришади.

- Бирон жойга бориш керак бўлса ота-онадан рухсат сўраш керак-ку.

- Эй сўрасам, "дайдиб" юраверасанми, ўтир уйда", деб юбормайди. Кўпинча отам телевизордаги кечки кўрсатувларни кўришга рухсат бермайди. Баъзида бирон қизиқ нарса бошланса, жудаям кўргим келади. Отам бўлса: "Бор хонамга, дарсингни қил", - деб мени ҳайдаб чиқаради. Кейин менга алам қилади...

Мен танишимни ўғли билан узок суҳбатлашдим. Унга ҳеч қайси

айбдор? Биз ота-оналар фарзандларимиз қалбига йўл топа олмаётганимизни ёки улар ота-онани тушунишни истамаётганими? Ахир бизнинг ўзбекона урф-одатларимизда ота-она шайнига тил тек-кизиш, юзига тик қараш уят ҳисобланган-ку. Биз мана шу муаммони ёритиш учун Тошкент Давлат педагогика университети катта ўқитувчиси, руҳшунос Ганжи БЕРДИЕВни суҳбатга қорладик:

- Болаларни тарбиялаш ўта жиддий ва масъулиятли иш бўлиши билан бирга ота-онадан ниҳоятда эҳтиётлики талаб этади. Фарзандни келажақда ўзи истагандек инсон бўлиб етишиши учун ота-она ўз боласининг психологи бўлиши, кўнглига йўл топа билиши керак. Айниқса, болаларнинг 12 ёшдан 14 гача бўлган даври "болаликдан ўсмирлик" даврига ўтиш босқичи ҳисобланади. Вабу пайтда бола организмидан жисмоний ва руҳий жиҳатдан жуда катта ўзгаришлар рўй беради. Бола феъл-ида эркакча фазилатлар пайдо бўла бошлаши, оғина қайсарлик ва шахсиятига "менлик" тушунчасининг шаклланиши кузатилади. Яъни бола ўз шахсига ҳурмат талаб қила бошлайди. Руҳиятида "мен ҳам одамман-ку", "мен билан ҳам ҳисоблашинг"да каби фикрлар уйғонади. Мана шу ҳолатда ота-она фарзанди шахсини ҳурмат қилган ҳолда, унинг тарбиясига сабр-тоқат билан, хушрўйлик билан ёндашишлари, 10 яшар бола билан бўлган муомала 14 яшар болага мутлақо тўғри келмаслигини англаб етишлари зарур. Бу масаланинг бир томони, иккинчи томонига эса биз демократик жамият қураётганимиз, янги даврда яшаймиз. Жамиятда бўлаётган ўзгаришлар, воқеа-ҳодисалар катталарга нисбатан болалар онгига тез таъсир қилади. Баъзида охиригача уриш-жанжал, ўн олишдан иборат Америка фильмига, шармандаларча босилиб чиқаётган Россия матбуот ва китоб нашрлари болалар

тарбиясига салбий таъсир кўрсатаёпти.

Болалар тарбиясида бундай мураккабликнинг юзга келаётгани педагог олимларимиз олдида ҳам янги даврда янги шахс руҳиятини, янги мактаб, янги оила тарбияси қандай бўлиши керак, деган саволни ўртага ташламоқда. Ўзимизнинг шарқона муносабатларимизнинг энг яхши томонларини сақлаб қолган ҳолда янги демократик давр қонун қоидаларига мос келувчи янги тарбия назариясини яратиш давр талаби бўлиб қолмоқда. Янги тарбия назариясида минг йиллик шарқона муносабатларимиз, ота-онанинг болаларини сиз-сизлаб, исмларига хон, жон қўшимчаларини қўшиб гапиришлари, болаларнинг энг кичкина укаларига сизлаб қақуришлари каби ажойиб урф-одатларимизнинг нафақат сақлаб қолишига, балки кенг тарғиб қилиши-миз керак бўлади.

- Педагогиканинг болани уриб тарбиялашга қарши эканлиги маълум. Аммо баъзи ота-оналар ўзларининг қайсар, ўжар феълли болалари тарбиясида жазолашдан бошқа чоралари қолмаётганини очикдан-очик тан оладилар...

- Бу саволга жавоб беришдан олдин ўжар феълли болалар қайдан пайдо бўлади, деган саволга жавоб беришга тўғри келади. Руҳшунос олимларнинг хулосаларига кўра аксарият қайсар, ўжар болалар уриш жанжалли, нотинч оилалардан етишиб чиқар экан. Ибн Сино бобомиз: "Боланинг тарбиясини у онасини қорнидалидаёқ бошлаш керак. Ҳомиладор аёлнинг ҳатто ҳаяжонлишига ҳам бола ўз таъсири билан жавоб беради, дейдилар. Бир яшар бола гапирмаслиги мумкин, аммо у ўрганиб боради, дейди доғишмандлардан бири. Демак, болаларнинг мурғак қалбига ҳеч бир нарса ибратдек таъсир этмайди. Ота-онанинг юриш туриши, ўзини тутishi, бир-бирига бўлган муомаласидан бола ибрат олади. Аммо, кўпинча ота-оналар болалари ўзларидан андоза олаётганликлари билан ҳисоблашмайди-лар қайсарлиги учун болани жазолашади. Нима бўлганда ҳам болани ортиқча уриш, ўзравонлик ўтказиш тўғри тарбия эмас. Бола урган кишидан на-

фратланади. Болалар ўзларини севган одамларини яхши кўрадилар, уларни фақат севиб тарбиялаш мумкин.

- Кўпинча кўча-кўйларда "капкатта" ўсмир болаларнинг ўзларининг ёшларига номуносиб ўйинлар ўйнаб ёки мутлақо бекор юрганини кўраман. Ҳаёлимдан бу болаларни ота-онаси тергамасмикан, бирон-бир фойдали иш билан шуғулланса бўлмасмикан, деган фикр ўтади.

- Баъзи ота-оналар пул топиш илминини ўқиб "ўқа-чўққа" уриб, болаларнинг моддий таъминотини асосий вазифа, деб билмоқда, шекилли. Уларнинг маънавий тарбиясини ўйлашга вақтлари ҳам йўқдек. Кўпчилик оилаларда болаларга нисбатан талабчанлик сусайиб кетган, уйда боланинг ўрни, вазифаси номаълум. Натижада болаларда ҳам бурч, жавобгарлик, масъулият ҳислари шаклланиб қолмоқда. Кечқурун ишдан келиб, боласидан куни билан нима иш қилгани, буюриб кетган топширигини қай даражада бажаргани, ёки бажармаган бўлса ҳозирок бажаришини камдан кам ота-она назорат қилади. Болаларни ёшлигидан кучига яраша меҳнатга ўргатмас эканми, у ҳолда бола меҳнат бахт манбаи эканлигини англаб етмаслиги мумкин.

- Ганжи ака, баъзи ота-оналар боласига "сени урса-ур" қабилида тарбия беришади. Шу тўғриси?

- Бизнинг шарқона муносабатларимизда "ёмонлик қилганга сен яхшилик қил", дейилади. Ҳазрат Яссавий "тупроқ бўл, сени олам босиб ўтсинлар", деган эканлар. Аммо, ҳозирги давр шароитидан келиб чиққан ҳолда "болаларни ўзини-ўзи ҳимоя қила олиши" керакдай қўрилади. Боланинг ўзини-ўзи ҳимоя қила билмаслиги, унинг руҳиятига ёмон таъсир этади. Агар уни ўзравон болалар тинимсиз масҳара қилишса, турткилашса, хоҳлаган пайтда уриб-сўқиб кетаверса, бундай ҳолатда ўша бола нафақат урган болалардан балки борадиган мактабидан ҳам беизоб қолади.

- Ганжи ака, сизнинг руҳшунос сифатида берган ўғитларингиз ота-оналар учун фарзандлари тарбиясидаги муаммоларни ечишда яқиндан ёрдам беради, дея умид қиламиз ва мазмунли суҳбатингиз учун миннатдорчилик билдирамиз.

Нафиса АННАЕВА

1. Тарбияда ота-она ибрати ниҳоятда муҳим.
2. Бола тарбияси ўта жиддий иш.
3. Севиб тарбиялаш афзалми ёки жазолаб...
4. Оиладан ҳар бир боланинг ўз ўрни, масъулияти, бурчи бўлсин.
5. Болаларда ўжарлик қандай пайдо бўлади?

ота-она фарзандига ёмонликини раво кўрмаслигини, уришганда ҳам фақат боласини ёмон йўлга кириб кетмаслиги, келажақда яхши инсон бўлиб етишиши учунгина қоишани имкон қадар тушунтирдим. Аслида ҳам шундай. Биз ота-оналар фарзандларимизни жудаям яхши кўраемиз. Уларни чин инсон бўлиб етиштириш учун қўлимиздан келганича ҳаракат қиламиз. Аммо... улар билан муомала, муносабатда, тарбиясида ёндашишда хатоликка йўл қўямизми, ўртамизда келишмовчиликлар, низоолар пайдо бўлиб қолади. Бу ҳолатлар эса болалар руҳий оламига ёмон таъсир этаётганлиги маълум. Табиий савол туғилади: ким

ҳабар бўлган айрим ота-оналар ўзларига тегишли хулоса чиқарадилар деган фикрга келдик. Яъни, Оила кодексининг 15-моддасида "Никоҳ ёши эркаклар учун ўн саккиз ёш, аёллар учун ўн етти ёш этиб белгиланади. Узрли сабаблар бўлганда, алоҳида ҳолларда никоҳга киришни хоҳловчиларнинг илтимосига кўра никоҳ давлат рўйхатидан ўтказиладиган жойдаги туман, шаҳар ҳокими никоҳ ёшини кўпи билан бир йилга камайтириши мумкин" дея қайд этилган.

Нодиранинг мактубидан: "Курсдошим Анвар билан ҳадемай тўйимиз бўлади. Лекин ҳалигача бир масалада ўзаро келишолмаяпмиз. У мени ўз фамилиясига ўтказмоқчи. Мен эса бунга рози бўлмайман. Негаки, ҳозирги исми-шарифим ўзимга ёқади. Мени бошқача аташларини тасаввур ҳам қилолмайман! Уйимиздагилар: "Арзимаган шу фамилияни деб аразлашиб қолманглар, ўтсанг нима бўпти?!", дейишади. Мен эса барибир кўнмадим. Наҳот ҳамма гап фамилияда қолишу қолмаслиқа бориб тақ-

лаверса? Уни чин дилдан севсам, иззат-ҳурмат қилсам... Менимча, асосийси шу. Тўйимизга оз вақт қолди. Ҳайронман, нима қилсам экан-а?"

Нодира ҳақ. Оила қуришда энг муҳим нарса аввало меҳр-муҳаббат, ўзаро ҳурмат ва иззат туйғуси. Қолаверса, никоҳланувчилар учун жамики оилавий муаммолар ечими Оила кодексимизда батафсил кўрсатиб ўтилган. Хусусан, унда "Никоҳ тузиш вақтида эр ва хотин ўз хоҳиши билан эри ёки хотинининг фамилиясини умумий фамилия қилиб танлайди ёки уларнинг ҳар бири никоҳгача бўлган ўз фамилиясини сақлаб қолади" дейилган алоҳида модда бор.

Забонинг мактубидан: "Мактабни битирганимдан сўнг укаловчи (массажистка)лар тайёрловчи курсга қатнадим. Эндликда шу вазифада ишлаб, беморларнинг дардига шифо бераёяман. Яқинда мени қўшни маҳаллалик бир йигитга унаштиришди. Кеча эшитиб қолдим, куда томондагилар: "Ҳар қандай эркак-аёллар баданига қўл теккизиб,

ҲУҚУҚИЙ ДАРСХОНА

уларни даволаши бизга ҳуш келмайди. Келинимиз тўйгача ўз ишини ўзгартирсин", - дейишибди. Жаҳлим чиқди. Танлаган касбимнинг ҳеч бир ноқулай жойи йўқ-ку! Наҳотки, турмушга чиқиш учун севишли машғулотиждан воз кечишим зарур? Ўзимни ҳимоя қилишга ҳуқуқим бормикан?"

"Сиз Оила кодексини қўлга олинг, - дедик Зебохонга. - Унинг 22-моддасида баён этилган "Эр ва хотиннинг ҳар бири машғулоти тури, касб ва туриш ҳамда яшаш жойини танлашда эркиндир" деган сўзлар ўзингизни ва суюли касбингизни ҳимоя қилишингизга қафолат беради."

Хуллас, билмаганларимиз билганларимиздан кўп. Никоҳланувчи ёшлар тўйдан олдинроқ кўпгина муаммоларни ўзларича ечолмасдан оворадилар. Сабаби, баъзиларимизнинг ҳуқуқий саводхонлигимиз етарли эмас. Ҳуқуқ илмини барчамиз бирдай ўрганиб бораганимиз маъқулмикан... Сиз нима дейсиз?

Г. ЖАМИЛОВА

Тўйдан оладин "ТОМОША"МИ?

Гулжаёнинг мактубидан: "Менга йўл йўриқ кўрсатадиган онам ҳам, акам ҳам йўқ. Ўзим оиладан биринчи киз, мендан кейин тўрт синглим ҳам воёга етишмапти. Қишлоғимизда кимдир онамга: "Шунча қизни эрлаб узатиш осонми? Ҳозирдан ҳаракатингни қилмасанг, сўнг шошиб қоласан", - дебди. Онам бўвимга маслаҳат солибдилар. Бувим ҳам: "Қадимгилар киз болани дўппи билан ур, йиқилмаса эрга бер, дейишган. Набирам дурқунгина, узатсанг бўлади", - деганимизлар. Ўшандан кейин онам мени турмушга бериш тараддудига тушиб қолди. Совчи ҳам тайёр турган экан, ён қўшиниши ўғлига сўратибрибди. Онам мени қистовга олгани-олган. Ахир эндигина ўн олтига тўлдим. Ҳали оила қуришга тайёр эмасман. Онамнинг сўзини ҳеч қайтарма-гандим илгарилари. Энди эса норози-лигимни қай тарзда тушунтиришни билмадим, бошим қотган..."

Қизнинг хатига газета орқали жавоб йўлласак, оилавий масалаларга оид қонун-қоидаларимиздан ханузгача бе-

МЕН ҲАМ ҚАРШН
ҚУДАЧИЛИК ҚУРБОНИМАН

"Бахтимга кўз тегди" - 8-сон

ЭСЛАТМА: Рафиқам билан севишиб турмуш қурганимиз. 2 фарзандли бўлдик. Ундан ҳамма миннатдор эди. Тақдир экан, ёлғиз синглимни қайнимга бердигу, оиламизда тинчлик йўқолди. Синглимининг оиласи бузилгач, менинг ҳам оилам жар ёқасига келиб қолди.

МУРОД

Хурматли Муроджон, олисдаги ҳамдардим. Мен ҳам худди сизнинг аёлингиз каби "қарши қудачилик" қурбониман. Мени ҳам икки фарзандим бор. Қайнзғачим, яъни келинбойимни турмуши яхши бўлмаганлиги туфайли бизни этни тирноғдан айиргандек, айириб юборишди. Турмуш ўртоғим жуда итоаткор йигит эди. Қайнонам онаси ўлмаган қизни олиб бераман деган эдилар, айтганларидек турмушга чиқмаган, ёшгани кизга уйлантирдилар. Мен эса қаттиқ изтиробга тушиб хаёлан ҳаммаёққа ёздим, нажот сўрадим. Фақат хаёлан...

Орадан кўп вақт ўтмай мен ҳам аччиқ устиди турмуш қурдим. Лекин мен ҳам, турмуш ўртоғим ҳам бахтли бўлмадик. Орқага қайтишга эса йўл йўқ. Турмуш ўртоғим, яъни болаларимнинг отаси 6 йилдирки фарзанд кўрмайдилар. Мен эса фарзандларимни ўз отасини соғиниб, йўлларига кўз тикиб яшаётганларини кўриб ҳеч қандай олмагман. Хуллас, сизга маслаҳатим, биз қилган хатоларни сиз такрорланман. Сиз оилангиз, фарзандларингиз бахти учун курашинг. Ахир ота-онанинг ҳам фарзандлари (қизлари) бахти учун курашаптику. Синглингиз бахтини топиб кетар. Ойини ўн беши ёруғ, ўн беши қоронғу дейишди. Лекин сиз бахтингизни йўқотганингиз қолади. Яна шуни айтиб қўяй, ота-оналар ҳаммаша ҳам ҳақ бўлавермайдилар. Йўқса бир бутун бахтли оиладан, 2та бахтсиз оила пайдо бўлмас эди. Исролда фарзанднинг ота-она олдидидаги бурчи, ота-онанинг эса фарзанд олдидидаги бурчи деган нарсалар бор. Ҳар ким ўз бурчи ҳақида билиб қўйса яхши бўлар эди. Шунда ажралиш, фарзандларни етим қилиш деган нарсалар бўлмас эди. Муроджон, оилада тўнғич ўғил экансиз, бу ҳам сизни бахтингиз. Илоҳи бўлса вақтинчалик оилангиз билан бошқа бирон бир жойда яшаб туринг. Ота-онангиздан эса ёрдамингизни аяман. Улар ҳозир аччиқ устиди қилаётган ишларидан кейинчалик пушаймон еб, сизни кечириб, деган умиддаман. Жажжигана шириндан-шакар набиралари ҳам кўз олдиларидан кетмайди, албатта. Сизга метин ирода, сабр-бардош ва матонат ҳамоҳуқ бўлсин.

Г.

Тошкент

САБР ТАГИ РАҲМОН
ДЕЙДИЛАР

"Ёр сеникими, ёр меникими..." - 13-сон

ЭСЛАТМА: Ота-онамни қаршилагига қармай, иккинчи хотин бўлиб эрга тегдим. Ўғли бўлди. Кўп ўтмай ота-онам айтгани рўёбга чиқди: эрим қунда ичиб келиб жанжал қилаётган бўлди. Энг афсуслиси, қундошим қайтиб келиб, эрим мени ҳайдаб юборди.

МАФТУЛА

Синглим Мафтула. Мени ёшим 27да. Сизга ўз фикрларимни, маслаҳатларимни бермоқчи бўлиб хат ёзаяпман. Хатингизни ўқиб чиқдим-да, мана бундай хулосага келдим. Сиз турмушга чиқиш, оилали бўлиш бўсағасида турганингизда биринчи қадамингизни ўзи хато бўлган. Ота-онанинг нозилиги билан бошланган. Шунинг ўзи сизни бахтли бўла олмаслигингиздан далолат беради. Чунки, "ота рози- Худо рози" деган гап бежиз айтилмаган. Мана ҳозир хатонгизни тушуниб етган бўлсангиз ажаб эмас. Энди эрингиз ҳаёт ипини "яна мен билан боғламоқчи", - деб айтаяпсиз. Бу гал чуқурроқ ўйланг. Қундошингиз сизни қилмаган ишларингиз билан айблабди. Ким билади, балки ўзи шу ишлар билан шугулланиши ҳам мумкиндир. Чунки ҳамма ўзи қандай бўлса, бошқаларни ҳам шундай деб ўйлайди. Агар қайтиб борсангиз вақтинча яхши яшашингиз, яна фарзанд орттиришингиз мумкин. Лекин у аёл сизларни ўз ҳолингизга қўяди, бошқа тинчингизни бўзмайди, - деб ким қафолат беради. Яхшиси, ота-онангиздан минг бора узрлар сўраб уларнинг ихтиёрларига ўзингизни ҳавола қилинг. Эр топилиши мумкин. Лекин ота-она ризосини олиш, уларнинг кўнглини тушуниб эттиш эса жуда мушкул ишдир. Ўғлингизга эса Аллоҳ хоҳласа дунёда ҳамроҳ бўлгувчи, яхши қиз топилишига тилақдошман. Сабр қилинг, зоро сабр таги раҳмон, дейдилар. Сиз ҳам албатта бахтли бўласиз. Чунки сиз энг катта бахт - Оналик бахтини қўлга киритгансиз.

ФЕРУЗА

Тошкент

АСАЛЧИЛАР ҲАМ БУНДАН
МУСТАСНО ЭМАС

"Қаймоқчи холанинг фириби" - 3-сон

ЭСЛАТМА: Рамазон кунларининг бирида меҳмондорчиликдан келатгани, 500 сўмга қаймоқ сотиб олдик. Ўйга келган, не кўз билан кўрайки, олган қаймоғимнинг юзи қаймоғу, қолгани қатикчи...

Ф. АЗИЗОВА

Қатикчи қаймоқ, деб сотган иймонсиз онахонга ўхшаганлар афсуски ҳаётда учраб туради. Нафақат қаймоқчилар балки асал сотаётганлар ҳам бундан мустасно эмас. Хайит арасида маҳалламизга бир аёл сотгани асал олиб келган эди. Ҳамма қўшнилар: "Хайитта пишириқлар тайёрлаймиз", - деб асал сотиб олишган эди. Шу қаторда биз ҳам 3 литр асал сотиб олдик. 3 кун ўтган ҳалиги асал қуюқлашиб қаттиқ бўлиб қолди. Кейин билсак, у асал эмас, конфетни қиёми экан. Ҳамма қўшниларимиз ўша аёлни қаттиқ қарғашди. Арзимаган пул деб инсонлар нима учун шу йўлга киришар экан?

Виждони сотиб, иймонидан кечиб, охиратини куйдираётган бу аёллар нимани ўйлашар экан?

Мансубахон ЭШОНХОНОВА

Тошкент

АЁЛЛАРГА ЎГИТЛАР

Газетадаги мақолаларни ўқиб...

Мен ҳаётий тажрибамдан келиб чиқиб шуни айтишим мумкин, бу ажралишларнинг асосий сабабларидан бири қизларимизнинг оилавий ҳаётга тайёр эмаслигидир. Улар оилавий ҳаёт, турмуш ҳақидаги китобларни ҳам ўқишди. Ибн Сино бобомиз ўзининг "Ўй-жой туттиш тадбири" ҳақидаги асарида аёлларнинг ўн етти хислатини санаб кўрсатади. Бунга кўра аёл оқил ва эътиқодли, шарм-ҳаёли ва ор-номусли, зийрак ва фаросатли, ёқимтой, ўз эрига меҳру-муҳаббат қўйган, фарзанд кўра оладиган, эзма бўлмаган, итоаткор, дили пок, беҳархаша, покиза ва вазмин, ўзини тутиб олган жиддий ва улғувор ҳар бир ҳаракатида ўзининг яхши хислатлари билан ажралиб турадиган, эрининг бирини икки қиладиган - тежамкор, эрининг оғир дамларида унга малҳам бўла оладиган мушфику меҳрибон бўлиши керак.

Ибн Сино бу ерда аёлнинг ақллигини кўкларга кўтариб мактайти. Унингча, агар аёл оқила бўлса, ўз эрининг ишончли дўсти ва ҳаётда энг биринчи ёрдамчиси бўла олади. Донишманд аллома бевафо эр-хотинни қоралайди. Оилани ҳалокатга олиб борадиган сабаб ўша бевафоллик дейди. Шунинг учун мактабларда, олий ўқув юртиларида, ўрта махсус билим юртиларида дарс бераётган ўқитувчи, зиёлилар ёшларга оилавий ҳаёт ҳақида кўпроқ тушунтиришса фойдадан холи бўлмасди.

ТОШПҲАТЖОН

(Боши 4-бетда)

Дадам: "Майли, болам, ўғлинг бор. Балки рўзгорингни эплаб кетарсан, кейин яна ўйлашиб қўламиз", - деди. Дадамни сўзи мен учун қонун эди. Ўйга келдик. Лекин эрим иккаламиз бир-биримизга худди бегонадек эдик. Бир ҳафта давомида гаплашмасдан юрдик. Кейин яна жанжал бошланди. Кичик қайнонам кўпроқ бошларди жанжални. Ўн кун ўтмасдан уйга кетиб қолдим. Дадамга: "Турмушим бўлмайди, ажрашиб қўя қоламан", - дедим. "Яшайдиган сен, кейин афсус қилиб юрма", - дедилар. Бу пайтда мен 2-гуруҳ ногирони эдим. Судга бориб ариза ёздим. Сўнг ҳужжатлар йўға бошладим. Бир кун эринимнинг иш-хонасига бордим, иш ҳақини ёздирдиш. У ердан чиқиб келаятсам, ҳўжайиним (у юк машина ҳайдарди) келаяпти. Таннимасин, деб тескари қараб турдим, хаёлимга лоп этиб бир фикр келди. Агар тўғри йўлда юрган бўлса, ўтиб кетади, қарамайди. Бўлмаса келиб ёнимда тўхтайдди, деб турганимда машина ёнимга келиб тўхтади. Мен эканлигимни билмай қачирди, мен қарамадим. Икки марта қақиргандан кейин қарадим... Тили каллимага келмай қолди. "Ха, мен ўлмасдан қиз ахтариб юрибсизми, жуда олиф-тадек кийиниб олибсиз, бўйдоқман деб юрибсизми?" - дедим. Иккаламиз роса тортишдик. Чунки мен келин бўлиб тушганимда уларнинг оиласи ночорроқ турарди. Кейин: "Менга ким қарайди" - деб умуман кийинмас эди. Зўрлаб ҳам кийинтира олмасдим. "Ўйша ҳам янги кувёдек ясаниб кетаяпсиз, бойвачча бўлиб қолибсиз-да. Мен ҳали ўлганим йўқ-ку, ҳаётдан қизларга гап отадингиз бўлиб қолибсиз?" Мени ногирон қилиб қўйиб, давр сурмоқчимисиз, соғлигимда еру-қўкка ишонмасдингиз? Энди керак бўлмай қолдингиз?" - дедим. Индамди, ўзини оқламоқчи бўлди. Йўлимиз бир

бўлгани учун машинага чиқдим. "Нима қилиб юрибсан?" - деб сўради мендан. "Ҳужжат йиғялман, ажрашаман", - дедим. Қишлоқ кенгашига кирдик. Оқсоқол панд-насиҳат қилса: "Ўзи билади, менга барибир", - деди. Шу икки сўз юрагимга тигдек қадалди қолди. "Ўғлингни ўйламайсанми, ўғлингиз?" - дейишди у ердakilар. "Бориб кўриб тураман", - дейди. "Йўқ, ҳеч қачон уни қўрсатмайман. Уни тирноғига зор қиламан", - дедим. Ҳужжатларни адвокатга топширдим. Уни қачириб, сўхбатлашдик. Уларнинг уйда ногирон бўлиб қолганим учун, нимаики топан бўлса, ҳаммасини менга қонун бўйича олиб беришини, ўла-ўлғунимча ўзимга, ўғлимга катта сумада нафақа тўлашини сал қўрқитиброқ айтибдилар. Дунё, дунё ўлсин-а!.. У киши топан дунёсини бизга бергилари келмабди. "Ярашаман, ўламан, бўлмаса, яшайман"га тушиб қолдилар. Биласизми, биргина сўз - "менга барибир" деган гаплари қўлогим тағида ҳаммаша жаранглаб турарди. Ўшанда мен: "Ҳамма азобларимга сен айбдорсан, Худо бор, ўлганимга ҳам мана шу обғим сенинг бўйинида "қарз", билиб қўй! Мен шундай кетмайман, умрингни турма-да ўтказаман, мен реанимацияда ёлғиз этиб азоб чеккан бўлсам, сени камерада ўтиргизиб азоб чектираман" - деб айтдим унга. Улар ўша пайтда хавфли иш билан шугулланарди. Шу алфозда бир йил унда юрдим. Эрим ҳар кун боради. Уни кўрсам қаҳрим, ўғлимни кўрсам раҳимим келарди. У кишининг кўзига дунё кўришибди. Яшайман, деб туриб олдилар. "Майли, бораман, фақат бир шарт билан - бўлак яшайман..." - дедим. Ўй олиб, бўлак бўлиб кетдик. У кунлар-

АКС САДО

ни ҳозир эслай олмайман, эслашни ҳам истамайман. Эру-хотин эдик-ку, лекин бегоналардек. Дардлашмаймиз, сирлашмаймиз. Фақат у кишига мол-дунё, пул бўлса. Бошқа ҳеч нима қизиктирмасди. Эрта кетиб, кеч келарди. Орада битта ўғлимиз иккита, кейин учта бўлди. Лекин ўша тортган азобларим, ўша айтган гап-сўзлари ҳалигача қўлогим остида жаранглаб туради. Эримдан кўнглим ниҳоятда совиб кетган, мен унга фақат ўрганиб қолганман, холос. Мана, ўн беш йил бўлди, бирга яшаяпмиз, лекин ҳаётимиз назаримда омонатдек. Барибир бир кунмас бир кун ташлаб кетади, деб ўйлайман. Лекин бошига бир неча марта оғир иш тушди. Кунига ярадим. Тушунди шекилли, ҳозир олдингидай еру-қўкка ишонмайди. Айтганим-айтган, деганим-деган. Ўй-жойим, болаларим, ҳамма нарсам бор, лекин унга меҳрим йўқ. Кўнгли ярим деб қайқа борсам, обориб обеклади. Қўғирчоқдек кийинтириб, қўша-қўша тилла узуклар олиб берган. Лекин: "Шунча дунёнгни бир обғимга алишмайман", - дейман. Ўзим юрганимда билинмайди, фақат бир жойда турганимда қийналанман. Яқинда укамни тўйида юрганимда видеога тушган эканман. Видеотасмани кўрдиму, тонггача ухламай азоб ютдим...

Шоҳистахон, сиз нолиманг, сизники билинмас экан. Мен анчагина оқсоқланиб юрар эканман. Кўп сиқиламан. Айниқса, тўй-маъракага борсам, албатта келгандан кейин ҳўжайиним билан уришиб, аламинни ундан олиб йиғлайвераман. Мен бир жойда ўтира олмайман. Фақатгина студла ўтираман. Сувгимни бўғинлари қотиб қолган экан. Баъзида болаларимга раҳимим келади. Бир кун кўчада болаларим билан қўшни болалар уришиб қолишди. Шунда болалар-

дан бири: "Опанг чўлоқ-ку!..." - деди. Болам у болани ура кетди. Ўйга қандай кириб кетганимни билмайман. Уч кун қўрпа-ёстиқ қилиб ётдим. Эрим: "Бола-да, айтиб-қўйди", - деди. "Сен мени ўрнимга ўзингни қўйиб кўр, кейин бўласан", - дедим. Айбини тан олади. "Ўша пайтда сени дардингни эшитганимда, балки бунақа бўлмас-миди", - дейди. Кўнглим ярим, Худодан фақат обғимни қайтариб беришини сўрайман. Бошқа ҳеч нима сўрамайман. Озгина кўпол гапларни ҳам кўтара олмайман. Вақти-вақти билан эримдан сўраб қўяман: "Мени нимага яхши кўргансиз, шундоқ бўлиб қолсам ҳам мен билан яшаяпсиз", - десам, "Ўзим пиширган ошни ўзим ейман", - дейди. "Нима учун ажрашаман дедингиз", - десам индамайди. Бир кун ёрилади. Ўшанда уни қайтадан уйлантирмоқчи бўлишган экан, катта қайнонам қўймаган экан.

Мана, шундай кунлар ҳам ўтиб кетди. Ҳозир ойда яшаяпмиз. Топганимиз ўртада. Шоҳистахон, синглим. Эндигина 20 ёшга кирибсиз. Ойинг ўн беши қоронғу бўлса, ўн беши ёруғ бўлади. Сабр қилинг, ўтирган қиз ўрнини топади, дейишди. Сизнинг ҳам пешонангизга ёзилгани бордир. Худо ҳаммани ҳам жуфти билан яратадик. Фақатгина бу йўлда адашиб қолманг. Кўнгли ярим аёл билан ҳамма ҳам яшай олмайди, фақат виждони тоза одамгина яшай олиши мумкин. Бундайлар ҳаётда камдан-кам учрайди. Худо ишқилиб бахтингизни берсин. Собирни унутинг. Ундайлар бир пулга қиммат йигитлар. Яна йигитман, деб гурурланиб юришибди. Шоҳистахон, сизга бахт, бахтдан тахт тилаб қоламан.

Опангиз 3.

ШАБРИКЛАР ВА ЭЪЛОНЛАР

Хурматли АТХАМ МАХКАМОВИЧ!

Сизни таваллуд кунингиз билан қўшлаймиз! Оиланинг бахтига ҳаммита соғ бўлинг. Омад ёр бўлинг.

Дўстларингиз

Азиз Муродрожон ДЕХОНБОЕВ!

Сени 26 апрел таваллуд кунингиз билан торакдан қўшлай, узок урф, савомалилик ва омад тилаймиз.

Ота-онанг ва укаларинг

Азиз отажонимиз ва устозимиз ШАРИФ Худойкулов!

Сизни 1-май - қўшлай 55 ёшингиз-ла таъриқлаймиз! Меҳнат ила имодингиз эллик беш ёш. Роҳат ҳаёт ато этсин апа шунга ёш. Оиланинг ва шогирдларингиз номидан

Қизингиз Инобат Чирокчи тумани

Азиз ва меҳрибон онажонимиз МАЙРАМХОН СОБИРОВА!

Сизни 1 май, муборак 60 ёшга тўлишингиз билан қўшлаймиз! Сизга узок урф тилаймиз. Оиланинг бахтига доимо соғ бўлинг.

Фарзандларингиз Боқижон, Илсбек, Анасбек, Абдулатиф, Муҳайёхон, Мунаввархон, Муассархон, Маҳбубахон келинларингиз ва набираларингиз

Наманган

НАГАРИААРИ ПАРВО ҚИАМАСДИМ...

Ёшлигимда бир маҳаллада катта бўлган яқин дугонам бор эди. Худо раҳмат қилгурни исми Тиллаҳон бўлиб, онаси ёшлигимда ўлиб кетиб ўзини болалари билан келган ўғай она у қизга кун бермасди. Охириги учрашувимизда: "Уртоқжон, бир ажойиб туш кўрдим-да, ўнгимдан зиёда, - деди хурсанд бўлиб. - Уйимизга онам келди, юз-қўзимдан силаб: "Жоним болам кийнаиб кетибсан, сочларинг ҳам тўзғиб кетибди, юр, ювиб майдалаб ўриб қўяман", - деб қўлимдан етаклаб ўзларини қабрларига олиб борди. Бир чуқурликка иргиб тушди-да менга қўлини чўзиб: "Тушавер, қўрқма, бу ер яхши", - деди. Мен ҳам сакраб тушдим. Тушдиму атрофдаги гўзалликка маҳал бўлиб қолдим. Онам қўлимдан ушлаб етаклаганича бог ичига олиб кириб кетди. У ердаги нозу неъматлар, гўзалликларни таърифлаш жуда кийин. Мазза қилиб юриб онамни йўқотиб қўйдим. Бирдан ўғай онам эсимга тушиб, "шунчалар қолиб кетдим, энди мени ўлдирди", дедим-да тушдан жойимни қидира бошладим, тополмасдан уйғониб кетдим", - деди. "Кечалари кўп йиғлайман, дейсан шунинг учун онам тушингга киргандир-да", - дедим. Орадан бир-икки кун ўтди-ми ё ўтмадими аниқ эсимда йўқ, ўзимизни кўчамизда уни машина уриб кетиб ҳалок бўлди. Онасининг қабри ёнида яна битта қабр пайдо бўлди. Қиз жаннатни кўриб бўлган экан-да, деб қолганман ушанда.

Қудрати улуг Аллоҳ мени ҳам жуда кўп нарсалардан тушимда огоҳ этади. Олдинлари парво қилиб-қилмай юрардим, аммо бир воқеадан кейин сахар туриб тушимни сарҳисоб қиладиган бўлиб қолганман. Ёмонроқ белги бергудай туш кўрсам садақа атайман. Аллоҳга ёлвориб яхшиликка айлантиришини талаб дуо қўйман. Уша тушим менга қанчалар оғир бўлмасин, бошқаларни шундай равшан тушларга безътибор бўлмасликлари учун ҳам айтишга ҳазм қилдим.

Бир майдонда турсам узокроқдан танаси бир пахлавонни эслатадиган, аммо башараси бу дунёда йўқ бир махлук тўғри келган одамни тилаб оёқ-қўлларини тиркиштириб икки ёнга сочиб кела бошлади. Навбат менга келди. Улимни олдиндан бор кучимни ишга солиб қолай дедим-да, бўйнига чанг солидим, қўтимлаганда у ҳолсизлана бошлади, қўнглим равшанлашиб мени ўлдирилмас экан-да, деб турсам йўқилаётди бармоғимни биттасини тилаб олиб олди, биттасига шикаст етказди. Уйғониб кетсам соат 4 экан. Шундай туш ки ҳаётдагидан кўра ҳам аниқ ва равшан. Эрта билан турмуш ўртоғимга айтдим. "Қон кўрибсиз, ёруғлик бу", - дедилар. Бепарво бўлиб садақа ҳам атамабман, аммо тушни таъсирида ҳалиги махлук кўз ўнгимдан кетмай бир ҳафта деганда 27 ёшли ўғлим рулда, 28 ёшли жиян-куёвим ёнида машина-мизда авария бўлиб, ўғлим оламдан ўтди, жиян-куёвим лат еди.

Туш таъбири деган китобни ўқийман-ки, бармоқ бу фарзанд деб қўйилибди. Битта бармоғимни узиб олиши фарзандимни нобуд бўлиши экан. Агар туш қанча тонг отарга яқин бўлса натижаси шунча тез бўлади. Гоҳда, бомдодни ўқиб бўлиб, кўзим илиниб қолганда кўрган тушим ўша кунги воқеаларга алоқадор бўлади. Агарда тушимда учсам ёки баландларга чиққудай бўлсам, албатта муродим ҳосил бўлиб қувонаман.

Наманган

Ойимчахон БЕКМИРЗАЕВА

Қайда ўзи ўша бахт

ЭРТАКЛАРДАГИ ШАХЗОДАНИ КУТАМАН

Оиламизда 4 қиз, 1 ўғил, ота-онам, бувим ҳаммамиз аҳил ва иноқ яшар эдик. 1992 йили онам яна бир ўғил фарзанд кўрдилар. Ҳаммамиз хурсанд бўлдик. 1 та укамиз 2 та бўлди, деб. Аммо қувончимиз узокқа чўзилмади. 1 йилдан сўнг бошимизга қулфат тушди. Бир кунда укам ва онамдан ажралиб қолдик. Шу-шу бошимиз ғам-қулфатдан чиқмай қолди.

Дунёда онадай азиз, онадан меҳрибон зот бўлмас экан. Усиз ҳаёт қоронғуликдан иборат экан. Мен буни онамдан ажралиб, бўзлаб қолганимиздан кейин билдим. Оилада тўнғич қиз бўлганим учун рўзгорнинг барча юмушлари менинг зиммамга тушди. Ўшанда 15 ёшли қизча эдим. Сахар туриб, тандирда нон ёпардим, мактабдан келиб, укаларимни кирини ювардим, уй тозалардим, ош-овқат, сирги соғиш, томоркани ишлари, ҳаммасига улгуриш учун ярим кечагача тинмасдим. Оналарга ҳаётда қанчалик оғирлигини ўшандаёқ ҳис қилганман. Отам уйландилар, аммо ўғай она...

Мактабни ҳам битирдим, аммо ўқишга боришимга на моддий имконият, на шароит йўқ эди.

Мана шунга ҳам беш йил бўлибди. Ҳозир 22 ёшдаман. Баъзан жудаям сиқиламан. Мен етим қизни бошини силайдиганлар ҳам топиламанман. Мен ҳам бахтли бўлиб кетармиканман. Эртакларда яхшида - бир пасда ҳаёт ўзгаради, қандайдир шахзода келиб қизни узокларга олиб кетади. Мен ҳам ўз шахзодамни кутиб яшайман...

Г.

Қашқадарь, Чирокчи тумани

ХУҚУҚШУНОС МАСЛАҲАТИ

САВОЛ: Фарзандим бир ёшга тўлгандан сўнг, ноилоҳижидан ишга чиқдим. Боламага иккинчи йил учун нафақа тўлнамиди. Шу тўғрими?

М. НОРОВА
Қашқадарё вилояти

ЖАВОБ: Меҳнат кодексининг 234-моддасига асосан фарзандингиз икки ёшга тўлгунча нафақа тўлашини керак. Ишхона ўртасида низо бўлса, сиз яшаётган туман судига даъво аризаси беринг, улар ҳал қилишади.

Забихилло МУҲАММАДЖОНОВ,
хуқуқшунос

БЕФАРҚЛИК ДАРДНИ КУЧАЙТИРАДИ

Барча юкни кўтардим, аммо бурчдан оғирроқ юкни кўрмадим. Барча лаззатни тотиб кўрдим, аммо саломатликдан ортиқроқ лаззатни кўрмадим. Энг ширин лаззат саломатлиқдир. **ЛУҚМОНИ ҲАКИМ**

Ҳаётда мижози заифликдан қийналиб юрган, эрлик вазифасини кўнгилдагидек ўринлатиш олмади, шу тўғрйли оилага совуқлик оралаб қолишига сабабини эркаклар йўқ эмас. Бунга бошқа дардлар қатори простатит хасталиги ҳам сабабини эканлигини қўнчилиб билмаска керак. Эркаклар жинсий тизимининг жуда муҳим аъзоси - простата бези организмдаги хилма-хил жараёнларга иштирок этади. Простата бези қадимдан "эркакларнинг иккинчи юраги" деган ном билан аталиб келинган. Простата безининг яллиғланиши простатит хасталиги деб аталади, у дастлаб ўткир бошланиб жуда кўнчилиш ҳолларда сурункали босқичга ўтиб кетади. Статистика маълумотларига қараганда, кей-

инги 25-35 йил ичида простатит билан касалланган беморлар сони анча кўпайиб қолди. Простатит хасталиги захми, сўзақ, юмшоқ шанкр, хламидия, трихомонада каби таносил (венерик) хасталиқларидан кейин келиб чиқиши аниқланган.

Олим ва шифокорларнинг таъкидлашича, аҳолининг алергизацияси, кам ҳаракат талаб этувчи касб-кор билан шуғулланиши, ўтириб ишлаш билан боғлиқ бўлган ҳолатлар, жинсий ҳаётнинг тартибсиз бўлиши, бола бўлиб қолишдан кўрқиб, алоқани барвақт узиб қўйиш, қаттиқ совқотиш, совуқ сувда таҳорат қилиш, жинсий аъзоларнинг касалланиши, ич қотиш, бавосир, спастик калит, хроник тонзиллит, ўткир шамоллаш, касаллиқлари, сил, грипп ва бошқалар ҳам сурункали простатитга олиб боради ва унинг ривожланишига сабаб бўлади.

Мазкур касаллик умумий, маҳаллий ва хос белгилари билан фарқланиши кузатилади. Эт унвиши, тана ҳароратининг кўтарилиши, бўшашиб ҳолсизла-

ниш, тез толиқиш, уйқунинг нормал бўлмаслиги, асқ таранглашуви, ўта жиззақилиқ, тез ҳафа бўлиш, йиғлоқилиқ, яъни умумий невроз (асабийлик) хасталигига хос барча белгилар, оёқ оғриғи, хусусан, болдир суяқларининг зирқираб оғриши, бош оғриши кабилар сурункали простатитнинг белгилари саналади ва ҳоказо.

Простатит ва простата бези аденомаси эркаклар жинсий оғизлигининг (импотенция) асосий сабабларидан ҳисобланади. Бу хасталикни даволаш учун ойлаб, ҳатто йиллаб вақт керак бўлади. Бунинг учун эса касал киши томонидан сабр-тоқат, чидам ва шифокор маслаҳатларига қатъий амал қилиш талаб этилади. Даволаш жараёни беморнинг ҳолатига қараб амбулатор ёки стационар шароитда олиб борилади. Даволашни билан бир қаторда вақтида тўғри овқатланиш, тўғри меҳнат қилиш, тўғри ва вақтида дам олиш, даволаш гимнастикаси билан шуғулланиш, жинсий ҳаёт гигиенасига ва тозалikka риоя қилиш зарур. Спиртли ичимликлар ичмаслик, тамаки ва нос чекмаслик, наркотик моддаларни истеъмол қилишдан тийилиш лозим. Кўпроқ пиёда юриш, ётар

САЛОМАТЛИК

ўринлари жуда юмшоқ бўлмаслиги, оёқлар ва жинсий аъзоларни доимо иқлим сақлаш, совуқ, нам ва зах жойларда ўтирмаслик, кучаниш ва зўриқишга олиб келадиган оғир жисмоний иш қилмаслик керак.

Беморнинг асаби бузилмаслиги муҳим. Бундай хасталикка мубтало бўлганлар билиб, билмай ўзларича даволанмасликлари керак.

Ўткир, аниқ, шўр, дулланган, тузланган ва маринадланган таомларни, маҳсулотларни ейиш мумкин эмас. Эркаклик хужайраларида етишмовчилик ва заифлик сезилган ҳолларда таркибиди А, В, Е, Д витаминлари бор ўсимлик ёғи, хусусан, қунабоқар, жүжори, ер ёнғоқ мойи, каротин моддасига бой сабзи, лавлаги, қовоқ, ўрик, тоғ олча, олма, В, С гуруҳидаги витаминлар (қора смородина, апельсин, мандарин, лимон, наъматак), картошка ёб туриш лозим.

Сафар МУҲАММАДИЕВ,
доцент

ОНАМ ПОТОҒАН ҚИЗНИ ОЛАМАН

Мухаббат теккани азоб,
Севарми деб ўйга толаман.
Кайсар қиздан келгунча жавоб,
Онам топган қизни оламан.

Хаёл суриб ойдин кечада
Ахир чарчаб ухлаб қоламан.
Бўлак қизлар йўқми кўчада,
Онам топган қизни оламан.

Меҳр қўйиб бағритош қиздан,
Нечун! Бунча қўйиб, ёнаман...
Тоҳир-Зухро чиқмаган биздан,
Онам топган қизни оламан...

Кўнгил қўйиб адашдим, майли,
Ўзни тўғри йўлга соламан.
Шу омадсиз севгим туфайли,
Онам топган қизни оламан...

Ултармада қизлар кўп, бироқ,
Билмам, қайга "қуёв" бўламан.
Майли, яқин бўлсин ё йироқ,
Онам топган қизни оламан...

Бир шоирман, бойлиги газал,
Шуни ўйлаб, ночор куламан...
Бўлса ҳамки мендек ўрта ҳол,
Онам топган қизни оламан...

Волидамнинг сўзлари ҳукм,
Не деса ҳам бошим эгаман.
Ишқ ўтида ёнса ҳам қалбим,
Онам топган қизни оламан...

Д. ЙИГИТАЛИЕВ

Фарғона вилояти
Бағдод тумани

САККИЗЛИКЛАР

Мен қадригга етмадим майса,
Сени кўзга илмидим чечак.
Хатто, назар ташламадима,
Оёғимни ўпса бойчечак.
Баҳор ўтди, ёз қолди ортда,
Куз шамоли эсмоқда майин.
Хазонларга тўлиб бормоқда,
Юрагимнинг боғи кун сайин.

Кўй сочимни силама шамол,
Зор эмасман сенинг меҳрингга.
Энди менга келади малол,
Алданганман бир бор сеҳрингга.
Сен ҳам бунча тебранама эй гул,
Ишваларинг барчаси ёлгон.
Унутди деб ўйлама буткул,
Азоб берад тиконинг ҳамон.

Энди сизни кутмайин қўйдим,
Термулмайман йўларингизга.
Бу алданган, содда тақдирим,
Тоширмайман кўлларингизга.
Олис тунлар уйқум чоғдан дам,
Йиғламайман ёстиқни қучиб.
Ғам бостириб келса эшикдан,
Деразадан кетаман учиб.

Тоҳир-НОРИМОВ

Самарқанд вилояти,
Ургут тумани

БОЙЧЕЧАК - ШОДЛИКНИНГ КАНОНИ

Бойчечак - шодликнинг қаноти,
Истиқлолди эркимиз оти.
Сен ўзинг гўзаллик бисоти,
Ўлкамга ҳуш келдинг Наврўзим.
Бисотингдан қамашар кўзим.

Самода ой боқар махлиё,
Қалдирғоч қаноти қилич...ё,
Ялғизинг кўзимга тўтиё,
Ўлкамга ҳуш келдинг Наврўзим,
Бисотингдан қамашар кўзим.

Бодомлар чироғи - оламнинг,
Сумалак севинчи - боламнинг,
Тутди-я қўшининг даламини,
Ўлкамга ҳуш келдинг Наврўзим,
Қўшинингдан айланай ўзим.

Абдусаттор ҒОҒУРОВ,
Бешариқ туманидаги
42-ўрта мактабнинг директор
ўринбосари

ЭРГА БУНДАН ОРПИҚ БАХШ ЙЎҚ...

Эшикдан келганда кийиминг олиб,
Болалар онаси - севикили жонинг.
Бир умр борингга тоқат айлабон,
Кулиб кутиб олар жуфти ҳалолинг.

Бошқа нарса эмас, шу тоза кулгу,
Борингни беришга этади даъват.
Умринг мазмунидир покиза аёл,
Эрга бундан ортиқ бахт йўқ, йўқ давлат.

Турсунбой ТўРАКУЛОВ

Сирдарё вилояти,
Гулистон шаҳри

БИЗ СОҒИНГАН БАҲОР

Атрофга суқланиб назар соламан,
Чиройингни қўриб хайрон қоламан,
Лолаларни сўйиб териб оламан,
Бизни соғинтириб келдингми, баҳор?!

Сумалакнинг таъми тилларга ёқар,
Жамолинга барча ҳавас-ла боқар,
Бойчечакдан шода кўксига тақар,
Бизни соғинтириб келдингми, баҳор?!

Навдалар гулларга тўлиб қолади,
Юракка ажиб бир туйғу солади,
Камалак жилоси кўзни олади,
Бизни соғинтириб келдингми, баҳор!?

Насибаҳон ҲОЖИМАТОВА

Фарғона вилояти,
Ўзбекистон тумани

ЯНА ЯУЛАР ОЧАР ЮЗ

Баҳор кезган юртимда
Яна гуллар очар юз.
Наврўз қўрқи ўзгача
Файзлидир юртимиз.

Наврўз гўзаллик ойи
Қайта таширф бўюди.
Юртимиз Ўзбекистон
Шарафларга ёр бўлди.

Ёшариш фаслинг ила
Кўкларга етсин бошинг.
Тенги йўқ бу оламда
Муборак Наврўз ёшинг.

Маҳмадўст САЪДИНОВ

Қашқадарё

ҒАЗЕТХОНЛАР ИЖОДИДАН

ОНАМНИ ЎЙЛАДИМ...

Вужудим эзганда тўлғоқ азоби,
Оққанда қўйилиб ёшлар кўзимдан.
Сўнгандек бўлганда умрим офтоби,
Кетганимда гоҳи ўзимдан -
Онамни ўйладим!
Чақалоғим илк "инга"нгдан ўзгилмай,
Овозинанг жаранглаган нозли най,
Доя кизалоғим баримга босиб
Шодлигим дилимда қолганда

сигмай -

Онамни ўйладим!
Тунларимни кундузларга уладим,
Орзу осмонда кетдимей учиб,
тун қўйинда аллалар битдим,
Юлдузлар берганда нурдан

суянчи -

Онамни ўйладим!
Болоҳоним, эркам, вужудин ногоҳ
Чангалига олди совуқ дард сиқиб.
Мен бошида туриб чекканимда оҳ,
Кетганида юрак қинидан чиқиб -
Онамни ўйладим!
Ўзим она бўлдим!
Бахт, юмуши мў!
Болам деб гоҳ ўчиб, ёнаётиман.
Онажон, қадрингиз билмаган эдим,
Бугун сизнинг ҳақда кўпроқ
ўйлаётиман!

* * *

ТАНДИР

Мен тандирга ўтин қалайман,
Авал тутаб, сўнг гуллар олов.
Юз-кўзлари қорайиб кетар,
Тандирда ўт ёнар беаёв.
Юрак-бағри қуйиб кетса ҳам,
Йиғламайди тандир бечора.
Алангага айланар қалби -
Лек дардига қиламас чора.
Чўғларни у кучганча маҳкам,
Оловларга айланар шу он.
Азобларин сўнггида эса,
Кучоғида кулар кулча-нон.
Менинг сенга ҳавасим келар
Бемақсад ҳеч ёнмағай тандир.
Сендек ёнса, гурласа қалбим -
Сўнг тўғилса энг тугал бир шеър!

Махфират АТОЕВА

Бухоро вилояти,
Ромитан тумани

ҚЎНФИРОҚЛАРИНГИЗДАН БИРИ

Чоршанбадан -
Чоршанбагача

Хонамга кирганимда телефон тинмай
жиринглади. Ғушакни кўтарсам, бир йигит-
чанинг овози эшитилди.

- Эшитаман, укажон? Гапиринг, қуло-
ғим сизда? - дедим. Ғушакнинг нариги
томонидаги овоз бирпас жим бўлди, чу-
қур хўрсиниш эшитилди. Бироз жимлик-
дан сўнг...

- Опажон, уйимизда бир воқеа бўлиб
қолди. Анча тинчимиз йўқолган. Буни
хатро маҳалламиздагилар ҳам эшитишдию
лекин ҳеч ким ёрдам бера олмапти. Сиз-
ларга айтсам, йўл-йўриқ кўрсатасизлар-
ми? - деди у.

- Мадад кутиб телефон қилганинги
учун раҳмат. Нега энди қўлимиздан кел-
ган ёрдамни бермас эканмиз, дедим бе-
ихтиёр унга ачиниб.

- Иسمи Фирдавс. Фарғонаданман.
Бизнинг оиламиз маҳалламиздаги энг ба-
рбўр, жуда тотув, бахтли оилалардан
бири эди. Бироқ яқинда бунга кўз тегди...

Ота-онамнинг мурасалари келишмай қол-
ди. Йўқ, улар ўзаро яхши эди. Уларнинг
орасидаги муносабатга мен совуқчилик
туширдимми, - деб тунлари изтироб че-
каман. Аслида ғуноҳим йўқ. Бор айбим
онамнинг менга меҳрию, мен ҳам онам-
ни яхши қўришчи, холос...

- Ахир онани севмоқ ғуноҳ эмас, бал-
ки саодат эмасми, Фирдавсжон?

- Албатта шундайку-я. Лекин ҳаммаси-
ни бошидан сўзлаб берсам вақтингизни
олмайманми? Ўзим сизларнинг олдингиз-
га бора олайман. Мактабда ўқийман.
Бунинг устига иқтисодий жиҳатдан ҳам...

- Телефонда айтиверинг, буни тушу-
наман, - дедим унга далаб бериб.

- Оиламиздаги 7 нафар фарзанднинг
энг каттасиман. Маълум сабабларга кўра
мени ота-онам эмас, аммам воғга етказ-
ди. Очиғи дунёнинг ташвишлари аммам-

ни ҳам четлаб ўтмабди. У ёлғиз қолгач, ота-
онам маслаҳатлашиб, шундай қарорга кел-
ган эканлар.

Отам опасини яъни, аммамни жуда ҳур-
мат қилар, "Опам кексайганда ёлғиз қий-
налмасин" - дея мени у кишига берган
экан. У ажойиб аёл, яхши кўраман. Аммам
ардоқлаб, кўнглимга қараб ўстирди.

- Сиз оиламиз нотинч бўлиб қолди де-
ган эдингиз-ку...

- Ҳамма гап ана шунда-да. Мен икки
оила ўртасидаги энг бахтли инсон эдим.
Уйга ҳам тез-тез келиб турардим. 11-синф-
га ўтганимда онам бир куни "Ўғлим, энди
сен шу ерда, биз билан яшайсан!" - деди-
лар. Табиийки бундан отамнинг жаҳли
чикди. "Йўқ!" - деди отам қатъий қилиб.
"Сен менинг опамникида, яъни аммамг
билан яшайсан!" - деди. Отамни тушунар-
дим. Чунки аммамга юраги ачийди. Хай-
хотдек ҳовлисида у бир ўзи қандай тура-
ди? Бунинг устига мен ўқишдан келгуним-
ча чой ҳам ичмай, овқатимни иситиб ку-
тиб ўтирсам...

Ҳамма қўнғилсизлик мен уйи-
мизда қолган кундан бошланди. Онам
мени олиб қолгач, отам жаҳл устида "Мен
опамни ёши бир жойга борганида ёлғиз-
латмайман", - дея аммамнига кетиб қол-
ди. Биз 7 фарзанд онам билан қолавер-
дик. Отам эса шу бўйи қайтмади. Назар-
римда у киши қайтишни ўйламасди. Ора-
га одамлар тушди...

- Ҳўш, кейин нима бўлди, отангиз қайт-
гандир?..

- Қайтишга-ку, қайтди, лекин... Сал
ўтмай тагин онам билан гиҳиллашиб
қолишди. Бунинг сабабчиси яна мен эдим.
Онамни мени уёққа юборгиси келмасди.
Отам аччиғиланиб аммамникига бутунлай
кетиб қолди. Мен онам билан қолдимю,
лекин энди виждондан қийналяпман. Одам-
ларнинг айтишича, отам "Ахрашаман!" де-

ганимиз ҳам... Биз болаларда нима ғуноҳ
ахир? Еттовлон ота меҳрига зор бўлиб
қолаверганимми? Онамнинг ҳам дарди ичи-
да. Агар шу кунларда қимдир уларни яраш-
тирмаса ахлоқимиз ёмон бўлади.

Бир куни жуда сиқилиб, аммамникига
келдим. Чунки болагитим шу ерда ўтгани
учунми у кишини ҳам, отамни ҳам соғин-
гандим. Аммам мени йиғлаб бағрига бос-
дию, отам унга рўйхуш бермади. Саломим-
га бош иргаб алик олдию яна индамай қўли-
даги газетани ўқишга тутинди. Анчагача
ундан бош кўтармади. Бир пайт қарасам
чиройи очилиб қолди. Қандайдир мақола-
ни аммамга кўрсатди-да, "Шундайлар ҳам
бор экан-да, ҳаётда" - дедилар. Қарасам
бу газетанинг номи "Оила ва жамият" экан.
Шу кунгача билмасдим. Отам ўқиб юра-
кан. Аммамнинг уйига ҳам олиб келибди.

Ана шунда ўзимга керакли нарсами
топгандек бўлдим. Яъни, ўзимизнинг ҳозирги
ҳаётимиз ҳақида шу газетга ёзсам-чи,
балки отам ўқиб ҳулоса чиқарар дея ўйла-
дим. Лекин мен хат ёзсам у сизларга ет-
гунча, ана вақт кетади. Шунинг учун теле-
фон қилипман.

- Сиз бизнинг газетамиз оилангизга
ёрдам бера олади деб ишонасизми?

- Ишонмасам сизларга қўнғироқ қилмас-
дим. Илтимос, бизга ёрдам беринглар, яна
аввалгидек бахтли кўнларимиз қайтиши-
ни истаيمان. Уйда барибир ота меҳри,
унинг ўрни етишмас экан...

Минг афсуски, суҳбатимиз охирига ет-
мади. Сўзимиз ярмида узилиб қолди. Бу
Фирдавс деган йигитча ўз тенгдошлари-
дан анча улғайиб қолган экан, деган фикр-
га келдим. Агар оила нотинч бўлса, дейи-
шарди кексалар, болалар ёшлик қувонч-
ларини барвақт унутишар. Шу рост экан.
Ахир у тенги болалар уйда ота-онасига
эркаклик қилиб, дунё ташвишларидан бе-

хабар улғайишмоқда. Фирдавс эса бузи-
лай деб турган оиласининг тақдиринан из-
тиробда...

Дунёнинг пасту-баландидан у қадар кўп
хабардор бўлмасак-да, бу оилада нима-
лар бўлаётгани билан танишганимиз
боис, Фирдавснинг онасига ўз сўзимиз-
ни айтгимиз келди.

Опажон! Сизни тушунамиз. Хар бир
она учун фарзандидан азизроқ бойлик
йўқ. Фирдавсжонни яхши кўрасиз. Бу ҳам
табиий. Лекин отаси уни бегонага эмас,
ўз жигарига берибди. Опажоннинг яхши-
ёмон кўнларига ёлғиз қолмаслигини
ўйлаган-да. Бунинг нимаси ёмон? Бу ҳам
қариндошчилик меҳр ришталарини боғ-
лайдику, ахир. Сиз катта фарзандингизга
бўлган муҳаббатингиз сабабли қолган 6
нафар норасидаларингизни ҳам тирик
етим қилмоқчимизми? Эру-хотин аҳил
бўлиб ўғил-қизларингизни ўстираётган
экансизлар, бахт сиздан охиригача юз
ўғирмасин-да, опажон!

Ахир у ёлғизгина муштираб аёлнинг ҳам
ёнида ҳеч бўлмаса бир фарзандингиз
юрса яхши-ку! У бечоранинг ҳам кўнгли-
ни тушунишга ҳаракат қилинг. Сиз шун-
чалик яхши кўрган фарзандларингиз ота-
сиз бош эгмасинлар. Биз ҳам, ўғлингиз
хам шуни истаймиз.

Фирдавс ҳам тенгдошлари орасида
тирик етим бўлиб, ўқсиниб қолмасин.
Майли у сизни келиб қўриб турсин,
лекин аммаси ҳам бегона эмас, ўша ерда
яшайверсин.

Бу қўнғилсизликлар яхшилик билан ҳал
бўлсин. Яхшилик қилиш эса сизнинг
қўлингизда...

Илоҳим хонадонингизга яна эзгулик-
нинг мунаввар нурлари ёғилсин.

Басира САЙИД АЛИ

“Мен ҳам бир кун ўз тенгимни топарман”-52-сон АКС САЛО

ЭСЛАТМА: 3 ёшимдан машина фалокати туфайли бир оёғим мажрух - протездга юрарман. Йиллар ўтиб, бир йигит менга ошиқ бўлди. Мен ҳам унга кўнглим қўйдим. Лекин у ҳалатдан менга хиёнат қилди. Хиёнатини кечиролмадим. Лекин унуттишим қийин бўлаяпти. Билдимки, ҳаётда бахтли бўлишим учун ўз тенгимни топишим керак. **ШОХИСТА**

Синглим Шохистахоннинг дардли мактубини ўқиб, ўзимнинг бошимдан кечирган азобларим эсимга тушиб кетди. Синглим, сабр-тоқат қилинг. Ҳар ким ўзидан ўтганини ўзи билади. Сабр қилинг, сабр таги сариқ олтин, дейдилар-ку. Собир сизни ҳеч қачон севмаган, оғир ботса ҳам айтаман. У сизнинг чиройингизга учган. Сиз билан гаплашиб юрган вақтида ҳам иккиланиб юрган. Агар у сизни астойдил севганда эди, сиз хайдаган вақтингизда ҳам қайтиб келарди. Ахир бир марта уйингизга кетганингизда дарров бошқа қиз билан кинога тушибди. Ахир сиз йиллаб уйингизга кетмагандирсиз. Бир ҳафталик айрилиққа чидамаган йигит йигитми? Шохистахон, сиз тўғри қилгансиз, барибир у бир кун сизга хиёнат қилмайди деб ҳеч ким қафолат бера олмайди. Соғ болага тегайми ёки ўз тенгимга, дебсиз. Яхши-си, сизни сева оладиган йигитга турмушга чиқинг! Ахир сизни айбингиз нима? Ўзингизни ўзингиз камситманг. Агар йигит сизни астойдил севса, сизни бу камчилигингиз уни қўзига қўйинмайди. Унинг учун бу нарсани ҳеч қандай аҳамияти бўлмайди. Сизни дардларингизни қайта-қайта ўқиб чиқдим. Тақдиримиз бироз ўхшаш экан. Сиз ёшлигингизда ногирон бўлиб қолган экансиз, мен эса турмушга чиққанымдан сўнг ногирон бўлиб қолганман. Менинг бир оёғим иккинчисидан 20 см калта. Анчагина оқсоқланиб юрарман. Мени ҳам сизга ўхшаб кўнглим ярим. Сизга дардларимни айтиб, кўнглимни бўшатмоқчиман...

19 ёшимда турмушга чиққанман. Ўшанда тўрт мучам соппа-соғ эди. Ҳозир учта ўғлим бор. Турмуш ўртоғим-ҳайдовчи. У билан дугонанинг ЗАГСда танишиб қолганмиз. Аввалига у мен билан ишлайдиган қизга гап отиб юрди. У қиз мен билан бир сме-нада ишларди. Мен у қизни қақриб берардим. Кейинчалик менга гап ота бошлади. Мен унга умуман гапирмадим, чунки жуда ёмон кўрардим. У менга ёқмас эди. Шунга қарамасдан у менинг сменадан чиқишимни кутарди, мен эса яширинча йўллар билан қочиб кетардим. Бора-бора у менинг орқамдан қолмайдиган бўлди. Тинчимни йўқотдим. Қош-қўзлари қоп-қора йигит эди, лекин мен ундан негадир кўрар эдим. Ҳар қандай қиз унга дархол ошиқ бўлиб қоларди. Дугона мендан жуда хафа бўлди. Мен эса унга бор гапни тушунтирдим: “У мени умуман қизиқтирмайди”, - дедим. Уйимизга совчиларини юборди. У қўшни қишлоқда яшарди. Совчилар: “Йигит-қизнинг ўзлари гаплашишган” - дебди. Мен бор ҳақиқатни онамга айтдим. Онам эса: “Сени барибир олиб қочиб кетиб, бизни шарманда қилади. Тегавер”, - деди. Дадамни жахллари тез одам эди. Чунки у йигит ҳар икки гапининг бирида менга: “Тегмасанг, об-қочиб кетаман”, - дерди. У вақтда мен оғир-вазмин, бировлар ўн марта гапирса, бир марта жавоб қайтарадиган қиз эдим. Шундай қилиб, уларнинг уйидагиларни ҳадеб келавериб қўйишмади. Ниҳоят, тўйимиз бўлди. Тўйдан кейин ҳам унга кўнглим илимас эди. Унга узок тикилиб қарар эдим-да, “Наҳотки шу одам менинг турмуш ўртоғим бўлса”, - деб қўярдим ўзимга-ўзим.

ҲАММА НАРСА БОР, ФАҚАТ МЕҲР ЙЎҚ...

Лекин у киши мени ниҳоятда яхши кўрар, ёру-қўкка ишонмасди. Бу эса менга кулгули туюларди. Уларнинг оилалари яхши эмас экан. Тўйдан кейин бир ой ўтар-ўтмас катталарнинг жанги бошланди. Хўжайиним: “Сен келинсан, уларга эътибор берма”, - деди. Уриш-жанжаллар билан бир йил вақт ўтди. Ниҳоят, ўғилли бўлди. Ҳамма-си ўшандан сўнг бошланди. Хўжайинимни онаси туғиб, уни бефарзандлиги туфайли турмушдан қайтиб келган қайинсигисига ўғилликка берган экан. Шу аёл эримни чақалоқлигидан катта қилган экан. Ҳаммамиз бир ҳовлида турар эдик. Шундай қилиб, турмуш курганимда менинг иккита қайнонам бор эди. Бири билан гаплашиб қолсам, иккинчиси жанжал қиларди. Уларнинг кунда-кунора қиладиган жанжалларидан одамови бўлиб қолдим. Турғўхонадан чиқиб келган куним чақалоққа талашиб жанжал бошлашди. Бири: “Ўғилни мен туққанман, у менинг неварам” - деса, иккинчиси: “Мен боққанман”, - деди. Бириси ундай дейди, бириси бундай. Хўжайиним эрта кетиб, кеч келардилар. Охири бу жанжаллардан тўйиб кетдим-да, “Худо хайрингларни берсин, жанжал қилманглар, ўғлимга ўзим қарайман. Қўзим кўр, қулоғим қар эмас-ку. 6 та укамни ўзим боқиб, катта қилганман, бунга ҳам ўзим элайман”, - дедим. 2 кун ўтмай, қўрагим тошдай қотиб қолди. Юрагим ҳам сикиландиган бўлиб қолди. Уйда тўнғич фарзанд эдим. Эркин ўсган бўлсам-да, ҳеч қачон бировнинг юзига тик қараб гапира олмасдим. Ҳеч кимни гапини икки қилмасдим. Менга гапиришса “ха” ёки “йўқ” деб жавоб берар эдим. Бу жанжаллардан хўжайиним беҳабар эди. Чунки ишдан келгунча уйдагилар ҳеч нима бўлмагандай гаплашиб ўтиришар эди. Ёйиш-ичишимнинг мазаси кетганди. Чунки, айни овқат пайтида уларнинг жанжаллари бошланарди. Лекин бу ҳақда на хўжайинимга, на

ўзимнинг уйидагиларга ботиниб гапира олмасдим. Ҳафталаб овқатсиз қоладиган бўлдим. Униқидан есам, буниси бақирарди, буникидан есам, униси бақирарди. Охири, озиб-тўзиб кетиб камқонлик касалига дучор бўлдим. Юришга ҳам,

келганида: “Сени севмайман, севган ҳам эмасман. Мен бошқани яхши кўрганман, сенга кўрқанимдан теккан эдим”, - дердим. Ундан ниҳоятда кўнглим совиб кетганди. Ҳамма азобларимга ёлғиз у айбдор. У соғ-саломат юрибди. Мен эса на кунни, на тун-

ни билмай, бир жойда қимирламай ётаман. Бир йил шу зайлда ўтди. Бир жойда

юролмасдан ётардим. Чунки ўнг оёғим ниҳоятда каттиқ оғирди. Шифохонада оёғимга гипс қўйишди. 52 кун гипсда ётдим. Гипсдан сўнг уйга жавоб беришди. “Фақат, аввал қўлтиқтаёқда, сўнг ҳассада юрасан”, - дейишди. Биласизми, сизларга ёлғондир, лекин менга чин. Одамзод юрмагандан кейин ўз гавдасини ҳам тутиб тура олмас экан. Мисоли робот, темир қўғирчоқ эдим. 2 та укам ётган жойимдан турғазиди. 2 синглим, 2 та укам тўрт томонидан тираб турғазиди, салгина қўйворса, бир томонга қараб оғиб йиқилиб кетай деб, шунда улар мени дархол ушлаб қолишарди. Чақалоқни қандай авайлаб юришга ўргатишса, укаларим ҳам мени худди шундай юришга ўргатишди. Онам бўлса: “Сени икки марта туққандек бўлдим”, - дедилар. Дадамга ҳар кун икки марта қўлтиқтаёқда юриб кўрсатардим. Улар: “Шунга шукр” - дердилар. Мувоzanатимни тутиб мустақил юра оладиган бўлгач, бир кун қўлтиқтаёқни қўйиб, бир жойда турсам, оғирган оёғимни тоновни 20 см ерга етмаепти. Шунда биласизми қандай ахволга тушдим... Онамга: “Оёғим, оёғим... калта бўлиб қолибди...”, - деб йиғлардим. Ахир гуноҳим нима эди менинг, мен ҳам бошқалардек тўрт мучаси соппа-соғ одам эдим-ку, наҳотки энди шундай ногирон бўлиб қолсам деб ўша кунни қанча эзилганларимга ёлғиз Худо шохид. Таёқни ташлаб бир метрча юриб дадамга кўрсатдим. Мен шу ахволга тушиб қолганимдан, дадам эса икки йилдан сўнг туриб юра бошлаганимдан қувониб, ўкириб-ўкириб йиғларди. Ахир улар икки йил давомида мен билан тенгма-тенг юрдилар. Шундай вақтлар бўлдики, қишинг қархотон кунларида дадам мен ётган бўлим эшигининг тагида стулда ётиб тонг оттирдилар.

Бир кун кечки пайт эрим келди. Эркак кишини ҳаётида бир марта гуриллаган даври бўларкан. Бу кишини омади, мен азобда ётган пайтимга тўғри келди. Мен унга оғирган оёғим калта бўлиб қолганини, оқсоқланиб юришимни айтдим. У ўйланиб қолди. Тўғри-да, унинг тўрт мучаси соппа-соғ бўлса-да, хотини оқсоқланиб юрса. Ҳаммаю юрарвермайди ногирон аёл билан. Дархол ҳолатини тушундим. Аста-секин 3-4 кунда бир келадиган бўлди. Келганда ҳам ҳеч уйга олиб кетаман демасди. Уйдагиларга айтган шекилли, бир кун иккита қайнонам билан эрим қириб келишди. Олиб кетгани келишибди. “Бормайман”, - дедим. - Сизларга мен олдингидай хизмат қила олмайман. Мен олдинги келинларингиз эмасман, тил-жағи йўқ, Умуман у келинларингиз ўлган, мен бошқадан туғилдим. Эндигиси бошқа, қонга-қон, жонга-жон...” Чунки, шунча азоблар, кўрган ҳўрликлар, олган дорилару уқоллар асабга таъсир қилар экан... Шунангидан тошмехр, қаҳри каттиқ, тили заҳар бўлиб қолгандим. Эрим бир оғиз ҳам гапирмади. Катта қайнонам пича мулойимроқ эди: “Мен бор эканман, фарзандларим қўз очиб кўрган билан яшайди. Мендан кейин нима қилса ўзи билади. Катта бошимизни кичик қилиб келдик, яшаб кўришин...” - деди.

(Давоми 5-бетда)

Шоир Ғ. Ғуломнинг "Тақдирин кўл билан яратур инсон, ғойибдан келажак бахт бир афсона", деган мисраларини ўқирканман, беихтиёр уйлаб қоламан. Наҳотки шундай бўлса. Баъзан ҳар доим ҳам инсоннинг, айниқса, аёл зотининг ўз тақдирини ўзи яратиши учун имкон бўлавермайдими-ку. Айтмакчи, баъзида қиз боланинг тақдирини ўзгалар яратадими, ўз тақдирини ўзи барпо этишига имкон берилмайдими. Урф-одатимизга кўра ота-онасининг хоҳиши билан турмушга чиққан қизлар ҳақида худди шундай дейиш мумкин.

Демак, аёл зоти ҳар доим ҳам ўз тақдирини ўзи яратмайдими. Унинг тақдирини менмача кўнчи жамият (оила ҳам кичик жамият) яратадими. Бас шундай экан, аввало жамиятнинг ўзи аёл тақдирини бепарқ қарамаслиги, ёзилган ва ёзилмаган қонуларни аёл тақдирини уйлаган ҳолда тақомиллаштириши тарихий зарурат.

Яратганга минг қарра шукрларки, мамлакатимизда истиқлол тўғрисида худди шу масалага кат-

та эътибор берилмоқда. Эсуяр Йўлбошимиз томонидан ўтган йилнинг "Аёллар йили" деб эълон қилиниши ва шу муносабат билан хотин-қизлар манфаатларига хизмат қилувчи муҳим тадбирларнинг белгиланиб амалга оширилиши ана шу эътиборнинг ёрқин бир кўриниши бўлди. 1997 йилнинг "Инсон манфаатлари йили", 1998 йилнинг "Оила йили", амалдаги йилнинг "Соғлом авлод йили" деб аталгани ҳам аввало аёл зотига қамқорлик нишонасидир. Менмача булар мамлакатимизда хотин-қизларга давлат томонидан кўрсатилаётган қамқорликларнинг илк дебочаларидир. Ҳали омон бўлсак кўралик, давлатимизнинг иқтисодий қудрати ошган сари аёл зотига кўрсатиладиган инсонпарварлик, меҳрибонлик, савоатининг ҳадлари кенаяверади. Бунга ишончим комил. Лекин яна шу нарса аниқки, давлатимиз аёл зотини қанчалик улуғламасин, меҳрибонлик кўрсатмасин, жамиятнинг ўзи бу соҳада фаоллик кўрсатмаса, масалага қандайдир қараса, ҳеч қачон аҳвол яхшиланмайдими.

Биз ўзбекона урф-одатларимизга кўнчиб, ўрганиб қолганмиз. Гўё ҳамма нарса шундай бўлиши табиий ва қонунийдек кўринади кўзимизга. Аслида уларга чендан, таъбир жоиз бўлса, юқоридан туриб қарасак, урф-одатларимизнинг баъзилари (ҳаммаси эмас, албатта) нақадар қулғили, ҳатто зарарли адолатсиз эканлиги яққол кўзга ташланади. Масалан, қиз узатиши билан боғлиқ ва мотам маросимларини олайлик. Ҳар иккисидан ҳам бирида қиз чиқарган, иккинчисидан бошига ўлим тушган хонадон урф-одат баҳонасида таланади. Албатта бу талончилик йўли билан эмас, маросим ўтказиш йўли билан амалга ошади. Келинг, шу ерда фикримиз "қуруқ қошиқ оғиз йирт" қабилида бўлиб қолмаслиги учун урф-одат қурбонни бўлган Зухра Алимардонованинг тахририятимизга ёзган хатини айнан, ўзгаришсиз келтирамиз-да, кейин мулоҳазаларимизни баён этамиз.

ҚУДАЧЧИЛИК – ТАМОНЧИЛИКМИ

ЁХУД УРФ-ОДАТ ФОЖИАСИ

МУЛОҲАЗА.
МУҲОКАМА.
МУНОЗАРА.

фар қизларимга қайтади, мен Худодан кўркаман", - ҳам дебди. Орага туппа-тузук обрў-эътиборли кишилар тушишди. Хуллас, ота-онамни рози қилишди. Мен ҳам ҳаёт шу экан-да, деб романтик орзулар билан кўндим. Кўёв томоннинг кистови билан тезда фотиҳа қилинди, патири ушатилди, элга овоза қилинди...

Лекин шундан кейин ҳам дадамда қандайдир хавотирлик бор эди. - Онаси, - дедилар бир кун, - шу бўлажак қудалар биринчи бор келганларида қизимизнинг мебеллари қанақалигини, сепини суриштиришди. Бу ҳақдаги тегишли маълумотларни билиб кетгач, кейин қизимизга оғиз очилди. Назаримда уларни қизимизнинг ўзидан кўра мулки кўпроқ қизиқтирди. Ишқилиб, охири баҳай бўлсин-да! Уларнинг: "Тез патири ушатиб, элга овоза қилайлик", - деб оёқ тираб олишларида ҳам бир гап борга ўхшайди...

- Э, қўйинг-э, жуда ўзингиз ҳам пашшадан фил ясайдиган одамсиз-да. Ахир, улар ҳам инсон-ку! Ёмониятда бировнинг эшигини қоқишармиди...

- Билмадим, лекин сира кўнглим чопмапти-да!

- Энди, дадаси, поезд юриб кетди. Уни тўхтатиб бўлмайди, уят бўлади-я!

Никоҳни қайд этиш учун кўёв бола билан ЗАГСга ариза бериб келдик. Шунда дадам андишани йиғиштириб қўйиб бўлса-да, кўёв билан яккама-якка суҳбатлашдилар:

- Кўёв тўра, гарчи ноқулай бўлса ҳам сўраб қўй. Мабодо ота-онанинг раъйига қараб уйланмайсизми? Бордию шундай бўлса биз бутун масъулиятни зиммасига олиб, ўзимизни айбдор қилиб бўлса ҳам тўйини тўхтатимиз. Негаки, ҳали ЗАГСгача бир ой синов вақти бор.

- Йўқ, ундай эмас, ҳаммаси жойида бўлади. Ниятим яхши.

- Унда қизимизнинг кўча кўрмаганлигини, кўпчиликлари, тўй-маъракаларга қўшилмаганлигини, уй, мактаб, кейинчалик институтдан бошқа жойни деярли кўрмаганлигини айтиб қўй. Агар шуни билиб туриб, уни бахтли қилишга сўз берсангиз марҳамат. Йўқса, кўпроқ туюлса ҳам айтиб қўй, қизимиз ўзимизга сийлов.

Дадамдан бунақа дангал гапни кутмаган кўёв бироз ўнғайсизланса-да, чиройли ваъда бериб кўнглимизни тўқ қилди.

Лекин тўй яқинлашган сари кўёв томоннинг "инжиқлиги" орта борди. Биз томондан кўёв ва ўзларига тузукроқ сарполар қилинишини сўрашди. Начора, кўёвга 8 тур бош-оёқ сарпо, никоҳ узуги, парфюмерияларига, ота-оналари, опа-сингиллари, ҳатто вафот этган ота-оналарига сарполар қилдик. Улар эса менга, ҳатто никоҳ

узуги ҳам беришмади. Отига бўлса ҳам берган сарполарини дастлаб тўйдан кейин ҳам тиктириб берамиз, дейишди. Кейинроқ сўзларидан қайтиб: "Биз берган сарполарни нега тиктирмадиларинг", - деб сўрай бошлашди. Ота-онам тўйга санокли кўнлар қолганида тикувчиникига танда қўйишди. Сарф-харажатлари ҳам ўзимиздан бўлди. Хуллас менга қиядиган пальто, этик ҳам беришмади. Қайнотам: "Тўйдан кейин олиб берамиз, агар икки ой ичида олиб бермасам одаммасман", - дедилар. Шунда дадам онамга:

- Онаси, бу қудаларга тушунолмай қолдим-ку, урф-одат деб биздан оғизларига келган нарсани сўрайверишди. Ўзлари эса қизимизга лоқал бир дон атир ҳам беришмаса, бу қанақаси бўлди? Назаримда уларга бизнинг пулимизу мулкимиз керакка ўхшайди. Ҳали ҳам вақт борида этакни йиғиштирайлик. Тагин асраган қизимизга чўп тушаётган бўлмасин, - дедилар.

- Тўғри-ку, лекин одамлар нима дейди? Фалончи қизига сеп талашиб, фотиҳани бузибди, демаядими? - Унда ўзлари ҳам ҳадеб у-бу нарса сўрайверишмасин-да! Ахир аввал ўзингга бок, кейин ногара қок-да!

Хуллас, қуда томоннинг найрангларини бер-берлари жонларига теги. Тўйни бузишга қарор қилиб қудаларга:

- Шу... икки ёш ҳеч бир-бирига мос келмапти, кўёвнинг бўйи баланд, қизиники паст. Характерлари ҳам бир-бирларига унчалик тўғри келмайди, шуни биз туриб тўй қилсак, икковларини бахтсиз қилиб қўйдиганга ўхшаймиз. Агар рози бўлсаларинг ҳечдан кўра кеч бўлса ҳам шу тўйини тўхтатсак, - дедилар.

- Вой-дод, бу қанақа кўргилик, - деб уввос солиб йиғлаб бошлади аёл қуда. - Яқинда акам, кейин онам ўлган бўлсалар, ҳали кўз ёшим қўрмай туриб, сизлар яқинлашиб турган тўйини тўхтатмоқчи бўлсаларинг, мен нима қилай, бошимни қайси оstonага урай! Наҳотки менга раҳмларинг келмайди? Шунчалик тошоракмисизлар? Йўқ, тўй бўлади! Ахир, одамларга тақдиримиз тарқатиб қўйганми-я, шарманда қиласизларми бизни?!

- Йўқ, йўқ, унақа ниятимиз йўқ. Биз фақат икки ёшнинг келажagini уйлаялмиш. Тўйдан кейин ажрашишгандан кўра ҳозиргиси минг бор яхши ва осон-ку.

- Йўқ, бунақаси кетмайди! Мана кўрасиз, тўйдан кейин ўғлимиз келинимиз билан аҳил ўшайди. Иккаласи узукка кўз қўйгандек бир-бирига мос.

Бўлғуси қайнонам кўз ёшини қўймаптилар, қайнотам "тўй албатта бўлади"ни. Эрак қуданинг раъйини қайтаролмаган, айниқса, аёл қуданинг кўз ёшларини қўриб ачинган ва уларни биз ёшларни бахтли қилишга берган ваъдаларига ишонган ота-онам истар-истамас тўйини тўхтатмасликка рози бўлиб қайтишди.

Бир томони фотиҳа қилинган қизнинг шаънига эл орасида бўлар-бўлмас мишмилар тарқалишидан қўрқишди ҳам.

Очиғи, тўй кунини меҳмон кутаётган дадамга ачиниб кетдим. Эғниларидан оҳори тўқилган костюм-шим! Қудаларнинг талабларини бажариб, нима сўраса олиб беравердилар, ўзларига қолганда...

Ниҳоят, тўй рисоладагидек ўтди. Келин салому, қовурдоқ маросимлари ҳам - қудаларнинг бизни "шарманда қилманлар" деган гапларига муювфик ота-онам совға-саломни қуюқ қилишди. Чарларда яна санъаткорларнинг куй-қўшиқлари остида зиёфату совға улашишлар тантанали ўтди. Кўёв қақирқ, қуда қақирқлар худди шу тарзда келин томоннинг тинқасини қуритадиган даражада бўлди. Ҳаш-паш дегунча ҳайит байрами келди. Унда ҳам маросим кўёвнинг уйида барча сарф-харажатлар ота-онам томонидан бўлди. Кўёв ва унинг оила аъзоларига қилинган совғалару уст-бошга гап йўқ. Кўёв ва менинг туғилган кунимизда ҳам ота-онамнинг совғаларидан эриму қайнота-қайнонамнинг кўнгиллари тўлди. Қани, шундай бўлмасин-чи, мен бечорани шўримга шўрва тўқиларди.

Минг шукрки, Аллоҳ пешонамга фарзандли бўлишни ёзган экан. Қизили бўлдим. Бундан мендан кўра ҳам ота-онамнинг бошлари осмонда. Кўёвга суюнчи тарзда пул ва чопонлар, қайнона-қайнотамнинг уйига бориб ширинликлару суюнчи пуллар бериш, туғруқхонага қатнаш, у ердан чақалоқни у-бу билан олиб чиқиш, яна қайнона-қайнотага суюнчи совғалар улашиш ҳамма-ҳаммасини жойига қўйган ота-онамга қайнотамнинг:

- Энди шу билан йўқ бўлиб кетмай, қизларингни ош-овқатидан хабар олиб турунглр, -дегани ортиқчалик қилди назаримда.

- Наҳотки, - дейман ўзимга-ўзим, - эримнинг раъйига қараб бирор жойга ишга қирмай, уй йомшларини қилсам, қайнотамга тонги тоқ тўртда туриб оқват тишириб ишхоналарига бериб юборсаму ўзимнинг туққан чоғимда ош-овқатимни ота-онамнинг зиммасига юклаб қўйишса, деб ҳўрлигим келди.

Боламнинг чилласи чиққач, қайнонам ёнларига уч-тўрт аёлни олиб, "чилла-гурезон" деб ота-онам ва уларнинг яқинлариникига бир-бир мени олиб бериб совға-салом йиғишди. Навбат бешик тўйига келди. Яна тўй кўёвнинг уйида, барча сарф-харажатлар келиннинг ота-онаси зиммасида. Нондан тортиб, гўштдан тортиб гуручгача, ҳатто санъаткорларни олиб бориш ҳам...

Мурод КАЛОНХОН

(Давоми бор)

ОТАСИЗ ЯШАШ ҚИЙИН ЭКАН

Ёшим 16да. 1983 йил 27 февралда оддий оилада таваллуд топганман.

"Оила ва жамият"га хат ёзишимдан мақсад, отам Махмуд Бобоевни (1956 йилда туғилган) шу газета орқали излаб топиш. Эшитимсиз, ота-онам бундан 16 йил аввал ажрашиб кетишган экан. Ўша пайтда мен 3-4 ойлик чақалоқ эканман. Менда отамни фотосуратлари бор. Онамнинг исмилари Саида - 1959 йилда туғилганлар. Ота-онамнинг никоҳ тўйлари 1981 йил 8 августда бўлиб ўтган экан. Мен уларнинг биринчи зурриёди бўлиб дунёга келдим. Менинг бирдан-бир орузим, барча бахтли болалар каби ўз отам қарамоғида ўсиб-ўлғайиб, келажақда бир оиланинг "таңчо малика"си бўлиш, тиниб-тинчиб, бахту-соддатга эришиш ва ушбу хурсандчилигимни отам билан баҳам қўришдир. Қўчада ўғил-қизларнинг эркаланиб, ота-онаси билан яйраб юришганини кўрсам, армон билан антикиб қўяман!

Мен ҳам шундай бахтли дамларни бошдан кечиришни истайман! Отасиз яшаш қийин экан, кўча-қўйда "отасиз", "етим қиз" деган таъна тошларини эшитиш жонимга тегди. Сизлардан илтимос азиз оталар-акалар, фарзандларингиздан кечиб, жигаргўшларингизни оталик меҳридан жудо қилманг.

Ахир, фарзандада не айб? Сизлардан илтимосим шуки, менга отамни топишимда ёрдам берсангиз.

Дилдора БОБОЕВА

Тошкент

ФОЖИЯНИНГ ПАЙНИИ ҚИРҚАЙЛИК

Гийҳвандлик ҳозирги кунда энг кўп тарқалган оғир иллат ва мураккаб муаммо. Шунингдек биргина давлатга тааллуқли бўлмай, балки бутун дунё миқёсидаги муаммолардан биридир.

Хатто тасодифан бўлса-да, чекиб қўришга қизиққанлар ҳам унинг домига тушиб бир умрга асирига айланиб қоляптилар. Охири-оқибатда оилалари барбод бўлиб, бахт улардан юз ўйрапти, бевакт ҳаётдан кўз юмаптилар.

Унинг олдини олиш мақсадида давлат ва ҳуқуқ органлари тинимсиз кураш олиб бормоқдалар. Қонунбузарларни тутиб жазолашяпти. Лекин, барибир муаммо муаммолигича қоляпти. Шунинг учун, ҳозирги кунда ёш ёшлар ўз тенгқурларимиз, айниқса ёш болалар ўртасида, ушбу фожиянинг олдини олиш мақсадида курашишимиз, тинимсиз тушунтириш ишлари олиб боришимиз зарур.

Жаҳонгир ҲОЖИМАТОВ,
Чет тиллар университетининг
4-курс талабаси

МУҲАББАТ ШУНЧАЛАР КУЧЛИМИ?

Мен "Оила ва жамият" рўномасини жуда севиб мунтазам равишда ўқиб бораман. Баъзида севги-муҳаббат ҳақидаги дил изҳорларини ўқиб жуда ҳайрон қоламман. Кимдир оилали бўла туриб бошқа бегона кимсани севиб қолади-ми, уйсиз яшай олмайман деб оҳ-воҳ чекиб ўз фарзандларидан воз кечиб юборишга ҳам тайёр. Муҳаббат шунчалар кучлими - ота-онага бўлган меҳр-муҳаббатдан ҳам, қора кўз фарзандларидан ҳамми? Севги, муҳаббат ўзи нима? Бу саволни ўртага қўйишимдан мақсад, севиб қолган инсон қандай туйғулари ҳис этишини, севганда қандай бўлишини билмоқчиман, маслаҳат сўрамоқчиман. Мени турмуш қурганимга 11 йил бўлибди. Бир девор қўшимизга келин бўлиб тушганман. 4 та фарзандим бор. Биз жуда яхши ҳаёт кечирамиз - бахтли оиламиз десам ҳам бўлади. Мени фақат бир нарсга қийнайдиган, холос. Шу 4 - 4,5 йилдан бери турмуш ўртоғим "Сен мени севмайсан. Севги қачон сенга тега келади?", деб кўп уришадиган, ўзлари-ча хафа бўладиган бўлиб қолдилар. Авваллари "Нега ундай дейсиз, сизни яхши кўрмасам шунча йилдан бери сиз билан яшармидим?" - дер эдим. Кейин-кейин сал нарсадан жаҳуларни чиқиб қолса даровр яна шу гапларни такрорлар эдилар. Бунақа муносабат охири жонимга текканидан:

"Ха, мен муҳаббат нима, севгиш нимагини билмайман", - дейдиган бўлдим. Хаттоки бир-икки марта жатт устида "Сизни яхши кўрмайман", - деб ҳам юбордим. Кейинчалик шу гаплар катта уришга айланиб кетадиган бўлди. "Му-

ҳаббатим, севгисиям қуриб кетсин. Мени яхшилаб уриб кўринг, дўппосланг, шунда севги нимагини, муҳаббатни тушуниб, балки сизни яхши кўрарман", - деб айтадиган бўлдим. Наҳотки ер юзидан ҳар бир эру-хотин зоти борки муҳаббат билан яшаётган бўлса? Шу савол мени жуда қийнаб юборди.

Азиз онахонлар, опажонлар, отахонлар акалар, сингиллар нима қилай, нима маслаҳат, насихат берасизлар. Наҳотки, шу севги, муҳаббат деб ҳадеб эрим билан уришаверсак, шундай уришлар бўлавергач яхши ҳаётим ёмонга айланиб кетмасмикин?..

Мен ҳўжайинимни жуда ҳурмат қиламан, кўнгилларига қараб иш тутаман, улардан сўроқсиз бирор жойга бормайман, улардан маслаҳатсиз иш қилмайман. Ҳўжайиним ёлғиз ўғиллар. Қайнонам 4 йил олдин қазо қилганлар, қайнотам билан бирга турамиз. Улар ҳам жуда яхши одам. Ҳурматларини жойига қўйиб, хизматларини қиламан. Ҳайронман эрим мендан яна нима истайдилар? Турмуш ўртоғим менга жуда кўп маротаба: "Сени яхши кўраман, сенга ҳамма мени кўзим билан қарасин. Сен эса мени қачон бери сиз билан яшармидим?" - дер эдим. Кейин-кейин сал нарсадан жаҳуларни чиқиб қолса даровр яна шу гапларни такрорлар эдилар. Бунақа муносабат охири жонимга текканидан:

"Ха, мен муҳаббат нима, севгиш нимагини билмайман", - дейдиган бўлдим. Хаттоки бир-икки марта жатт устида "Сизни яхши кўрмайман", - деб ҳам юбордим. Кейинчалик шу гаплар катта уришга айланиб кетадиган бўлди. "Му-

ҳаббатим, севгисиям қуриб кетсин. Мени яхшилаб уриб кўринг, дўппосланг, шунда севги нимагини, муҳаббатни тушуниб, балки сизни яхши кўрарман", - деб айтадиган бўлдим. Наҳотки ер юзидан ҳар бир эру-хотин зоти борки муҳаббат билан яшаётган бўлса? Шу савол мени жуда қийнаб юборди.

Азиз ёронлар, бу қандай хотин экан деб устимдан кул-ман? Жуда қийналганимдан ёрдам сўраб, маслаҳат сўраб сизларга мурожаат этишга мажбур бўлдим.

М. Ҳ.

Тошкент вилояти

ТУЯНИ УСТИДА ИТ КОПДИ...

Ушбу хат зора оиламиздаги нотинчликларга барҳам берса деган умидда ёзаяпман. Отамнинг вафоти бизни бошимизга кўп қийинчиликларни келтирди. Рўзгор ташвишлари, фарзандларни боқиш онагинимнинг елкаларига тушди. Орадан етти ой ўтгач, онам яқин танишларидан қарзқавола қилиб, акамини уйлантирдилар. Тўйдан сўнг эса таниш-билишлар қарзларини кистаб кела бошлашди. Онам ночор вазиятдан чиқиш учун сўнгги қорани қўладилар - ўзларининг тилла халқаларини сотишга қарор қилдилар. Камбағални туяни устида ит қопади деганларни шу бўлса керак-да... Ўша кўни онам Ҳ. Д. исмли бир кизни учратиб қоладилар. У қиз бизнинг маҳаллада яшарди. Онам унга мудоасини айтди. Шунда Ҳ. Д. бирданга олишга қарор қилди, сўнг: "Халқани уймидигиларга кўрсатай, кейин майли оламан", - деб олиб кетди. Ҳ. Д. билан маҳалладош бўлганимиз учун онам халқани унга ишониб бериб юбордилар. Лекин орадан бир кун ўтса ҳам, икки кун ўтса ҳам Ҳ. Д.дан дарак бўлмади. Онам эса уни қидириб бо-

риб тополмай қолдилар. Шу зайдла орадан бир йил ўтди. Буюқда эса уйимизга одамлар келишиб, қарзларини қисташди. Охири онам бор гапни унинг онасига айтди. Лекин у қизнинг онаси "мен қизимни "оқ" қилганман, уйга келмай кетган", -дебди. Бу гапни эшитиб, уни ўзимиз қидира бошладик. Топдик ҳам, орқасидан сездирмай борсак, у онасининг уйига кириб кетди. Бу ҳол ҳар кун такрорлангач, онам ёрдам сўраб милицияга мурожаат қилдилар. Кейин маълум бўлишича, у қиз шу йўл билан кўп кишиларнинг нарсасини олиб кетган ва қайтармаган экан. Ўша кун қиз киши Ҳ. Д.дан қарзларини ундириб беришни сўраб келишибди. Уларнинг нияти амалга оширилди - қарзларини олишди. Онамга бўлса фақатгина тилхат тегибди, холос.

Мана, уч йилдирки, на қиздан дарак бор, на пулдан... Уч йилдан буён сарсон-саргардон бўлган онам эса фақатгина юрак оғриғи касалини орттирдилар. Оиламизга ушбу муаммони ечишда ёрдам берадиган одам борми?..

Наргиза ЗИЯЕВА

Бухоро вилояти

ОЛТИННИНГ КАСОФАТИ

Бу воқеа бўлиб ўтганига 10-15 йилча бўлиб қолди. Қишлоғимиз унча катта эмас, шунга яраша аҳоли ҳам кам эди.

Мен қишлоғимиздаги ўрта мактабнинг 4-синфида ўқир эдим. Ҳар кун қишлоғимиз Зафар билан бирга мактабга бора эдик. Зафар билан бирга бир синфда ўқирдик. Хатто бир партада ўтирар эдик. Зафарларнинг оиласи бизнинг оилага қараганда анча кичикроқ эди. Улар оилада тўрт киши истиқомат қилар эди. Яъни отаси Пўлатжон ака, Қурвоной опа, Зафар ва жажжигина қизалоқ Наргиза эди. Уларнинг яшаш шароити анчагина оғир эди. Биз 4-синфни тугатгач, ёзги оромгоҳга бормоқчи бўлдик. Лекин Зафарни олишарди шароити, яъни жажжи укасини уйсиз туролмаслиги сабабли у оромгоҳга бормади.

Шунда мен Зафар билан хайрлашиб оромгоҳга кетдим. Қайтиб келганимда Зафарларнинг оиласида ноҳушлик содир бўлганини эшитиб уларикига кирдим. У ҳовлида энди қулгу ва Зафарнинг юзидан табассумлар йўқ эди. Чунки энди бу уйда йиги товушлари ҳукм сура эди.

Мен Зафардан бўлиб ўтган воқеани сўрадим. Зафар хошушлик билан ҳикоя қилиб берди.

"Бундан 10 кун олдин уйимизга бир одам келиб дадамга уйдаги эски деворни бузиб беринг, ҳақингизни тўлайман, қанча десангиз шунча бераман деди. Дадам рози бўлди ва уйдан иш уст-бошларини олиб у киши билан бирга кетди. Дадам шомга яқин қайтиб келди-да оймимни олдиға утирди. Ойим бир пиебла чой қуйиб дадамга узатди. Дадам пиеблани ушлаб туриб шу чойнинг рангидай сап-сарик бир нарсга топиб олдим, деб оймимга сўзлади. Ойим нима экан у деб сўради: Дадам ўзининг эски уст-бошлари орасидан бир нарсга олиб шу олтинни деб сўради. Ойим яхшилаб қараб: "Ҳа, олтин, қаердан олдингиз", - деб сўради. "Деворни ичидан чиқди", - деб жавоб қайтарди да-

дам. "Нега уни азгасига кўрсатмадингиз", - деди ойим. Дадам эса: "Сени ишинг бўлмасин", - деб унинг ичига кириб кетди. Эртаси кун ойим дадамни ақдан озганлигини менга айтди. Шунда мен дадамни ёнига кирдим. Дадам мендан яшириниб олди-да: "Сен милиция эмасми-сан", - деди. "Йўқ, мен Зафарман, дада", - дедим. Дадам мени уйдан хайдаб чиқарди. Шунда мен дадамни тенгач бўлиб қолганини аңладим. Бу 3 кун давом этди. Бир кун ойим дадамга чой-нон олиб кириб кетди ва дод солди. Мен бу вақт Наргизани овқатлантираётган эдим. Нима бўлди экан деб югуриб кирдим. Ойим дадамни бошида нима қилиб қўйдингиз, нега бундай қилдингиз, деб дод соларди. Дадам ўзини пичоқлаб қўйган экан.

Шунда қўни-қўшинлар чиқиб қолишди ва мендан "Нима бўлди", - деб сўрашди. Мени тилим қалимага келмасди. Уйимиз бир пасда одамга тўлиб кетди. Қариндошлар, қандайдир бегона одамлар... Лекин ҳеч ким нима сабабдан бундай қилди, деб сўрамади. Кейин дадамни оёиси олтинни яшириб қўйибди. Одамларга "қиморда ўтказиб қўйибди ва ўзини пичоқлабди", - деб жавоб қайтарди.

"Пўлат қимор уйнамас эди, шайтон йўлдан урибди-да", - деб айтиб қўйишарди.

"Шундай қилиб биз отасиз қолдик дўстим", - деб бақириб йиғлаб юборди Зафар. Мен уни тинчлантирдим ва кўнглини кўтардим. Бир амаллаб Зафар ва оёиси дадасини маъракаларини ўтказдилар. Бувиси ва буваси ҳам қараб турмай ёрдам бердилар. Жамми қариндошлар уларга ёрдам қўлини чўздилар. Лекин касофати олтини негадир йўқолиб қолди. У қайга қойиб бўлганини ҳеч ким билмади.

Шундай қилиб Зафар, Наргиза отасиз қолдилар. Мана йиллар ўтиб улар ўзларини анча ўнглаб олдилар. Лекин, барибир, ҳаётда олтинсиз яшайверса бўладию, аммо отасиз ўйиш қийин.

Алимавдон ТУРҒУНОВ,
Фаргона Политехника
институтини толиби

ИККИ ОЛОВ ЎРТАСИДАМАН

Мана бу йилнинг баҳори ҳам келиб қолди. Отам раҳматлигини (жойлари жаннатда бўлсин) қазо қилганларига ҳам бир йилдан ошиб қолди. Лекин бу мусибатга қўшимча яна бир нарсани мени уйлантириб қўйган. Мен оилада кичик ўғилман, акаларимнинг ҳаммаси ўғли-жойли бўлишган. Отам раҳматли менинг тўйимга тараддуд қилиб қиз ҳам топиб қўйган эканлар. У қиз бегона эмас, ўз амакимнинг қизи.

Мени уйлантирадиган нарсаси шуки, ҳар кун телевозир, радиода қариндош уруғлар улар билан оила қуришса ногирон болалар тугилиши мумкин деб кўп гапиришади. Лекин мен ногирон бола тугилишини умуман хоҳламайман. Бунки ким ҳам хоҳлар эди, хатто бунақа бўлишдан қўрқаман ҳам. Аммо иккинчи томондан отам раҳматли онамга шу қизни келин қилсан деб тайинлаб қўйганлар, бундан ҳам воз кеча олмайман.

Нима қилишга бошим қотиб қолган. Онам шу ҳақда гап очиб, сўраб қолғудай бўлса, индамай кўя қолаяпман, лекин қачондир биттасини таллашган керак-ку. Менга маслаҳат беринглар, балким соғлом бола тугилиши учун алоҳида тиббий кўрикдан ўтиш керакдир. Маслаҳат ёки кўрсатмаларингизни дариг тутмайсизлар деган умиддаман.

ШУҲРАТ

Термиз шаҳри

Оила ва жамият

Мақолада келтирилган фактлар, воқеалар, маълумотлар учун муаллиф жавобгар ҳисобланади. Муаллиф фикри тахрират нуктаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Қўлбазмалар таҳлил қилинмади ва муаллифларга қайтарилмади.

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САЙДОВА

Телефонлар:

Бош муҳаррир: 133-28-20

Котибият: 34-25-46 (Хат ва зўллар бўлими)

"Шарқ" нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.

Манзил: Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти - 20.35

Босишга топширилди - 21.15

МАНЗИЛИМИЗ:

Тошкент - 700000

Амир Темури кўчаси,

1-тор кўча, 2-уй.

ОБУНА ИНДЕКСИ - {якка обуначилар учун 176

Рўйхатга олиш № 33

Буюртма Г- 296

Формати А-3, ҳажми 2 босма тобқ.

Баҳоши эркин нарҳда.

Расом — Н. ХОЛМУРОДОВ. Навбатчи — М. СОДИКОВ